

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

15. 05.

19

1936.

XVIII AASTAKÄIK

PLUHTEN

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 19 — 1936.

Sisustik:	Lk.	Sommaire.	Pages
<i>Leitn. Hugo Siim</i> : Rahvasteliidu osa Itaalia-Abessiinia konfliktis	473	<i>Lieut. Hugo Siim</i> : Le rôle de la S. D. N. dans le conflit italo-éthiopien	473
<i>Koltn. A. Laats</i> : Kohtamislahingu tänapäeva probleemist	475	<i>Lieut.-colonel A. Laats</i> : Problème actuel du combat de rencontre	475
<i>Suurtükiväelane</i> : Mõnda suurtükiväe remonthobustest ja nende ratsastamisest .	478	<i>Suurtükiväelane (Artilleur)</i> : Les chevaux de remonte d'artillerie et leur dressage .	478
<i>E. R—s.</i> : Kas vee- või õhujahutusega mootor?	483	<i>E. R—s.</i> : Moteur à refroidissement par air ou par eau?	483
<i>H. J.</i> : Lennukooli eelseisvast täiendusohvitseride kursusest	485	<i>H. J.</i> : Cours d'officiers de supplément à l'école d'aviation	485
<i>Arcturus</i> : SMÜ peakoosolekult	486	<i>Arcturus</i> : Assemblée générale de la Coopérative militaire	486
<i>Res.-kol. Liivak</i> : Lehekülg Vabadussõjast .	488	<i>Colonel de rés. Liivak</i> : Un épisode de la Guerre d'Indépendance	488
BIBLIOGRAAFIA.		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>M.</i> : Suurriikide areng Napoleoni langusest tänapäevani	490	— <i>M.</i> : Le développement des grandes puissances depuis la chute de Napoléon jusqu' à nos jours	490
— <i>F. J.</i> : Belgia ratsaväe motoriseerimine .	493	— <i>F. J.</i> : Motorisation de la cavalerie belge	493
— <i>Poola</i> : „Przeglad Piechoty“ veebr. 1936.	495	— <i>Pologne</i> : „Przeglad Piechoty“, févr. 1936.	495
— „Przeglad Artyleryiski“ veebr. 1936. .	496	— „Przeglad Artyleryiski“, févr. 1936. . .	496
— <i>Rootsi</i> : „Ny Militär Tidskrift“ veebr.-märts 1936.	497	— <i>Suède</i> : „Ny Militär Tidskrift“, févr.-mars 1936.	497
Sport, male		Sports, échecs	

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 40
 Kodune kõnetraat Kaitseväe 13-34.

Tegev toimetaja kapten **J. MADISE**
 (end. Madisson).
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetuse ja talituse:
 Toompeal, Toomkooli nr 7
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
 Talitus avat. k. 0800—1600
 Toim. kõnet. k. 0800—1300

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
 Veerandaastas 1 kr. 50 s.
 Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 19

15. 05. 1936

XVIII AASTAKÄIK

Rahvasteliidu osa Itaalia-Abessiinia konfliktis.

Leitnant Hugo Siim.

Konflikt sai vormilise alguse Ual-Uali kokkupõrkest 5. detsembril 1934. a., kuid tegelikult oli see Itaaliale kaua oodatud ettekäändeks Abessiinia vallutamise alustamiseks. Asumaade jagamisest oli Itaalia juba alates möödunud sajandi lõpust kõrvale jäänud ja viimastel aastatel võttis tõsise ilme küsimus, kust leida oma järjest kasvavale rahvahulgale ruumi, sest USA, kuhu itaallsased peamiselt välja rändasid, oli oma ukseks sulgenud.

Sõja puhkemise eelõhtul, kõnet pidades Palazzo Venezia rõdult Roomas ütleski Mussolini: „Meile on tehtud verist ülekohut. Kui 1915. a. lõime liitlaste poole, siis lubati Itaaliale palju. Ent Versailles rahulepingu sõlmimisel unustati meid. Teised jagasid võidu vilja omavahel, Itaaliale jäid vaid riismed. 13 aastat oleme kannatlikult oodanud tehtud vea parandamist, kuid asjata. Nüüd on mõõt täis.“

Järgmisel päeval algasidki Itaalia väeosad Abessiinia vallutamist. See ei tulnud ootamatult, sest kogu Ual-Uali kokkupõrke lahendamise katsete vältel oli märgata, et Itaaliat ei huvita ainult see vahejuhtumine, vaid „kogu küsimuse otsustamine.“ Seepärast Itaalia valitsus ei tahtnudki Abessiinia-iga leppida, vaid püüdis järjekindlalt kõigis vahekohtu instantsides ajada nurja kokkuleppe võimalusi.

Teatavasti pöördus Abessiinia valitsus kohe pärast Ual-Uali kokkupõrget R. L. poole, paludes vahetalitsust, kuna Itaalia valitsus seletas, et see asi ei alluvat vahekohtule. 24. dets. 1934. a. Abessiinia valitsus juhib uuesti R. L. tähelepanu sellele, et itaallased on okupeerinud Afdubi ja lennanud üle Ger-

logubi ning 3. jaan. 1935. a. telegrafeerib Abessiinia valitsus, et itaallased on tunginud kallale Gerlogubile ja palub R. L. pakti art. 11-da põhjal kokku kutsuda R. L. nõukogu. Nõukogu tulebki 11. jaan. kokku, kuid leiab, et kõige parem on, kui pooled omavahel kokku lepivad ja annab asja lepituskomisjoni hooleks, mis koosneb Itaalia ja Abessiinia esindajaist. Seal aga kokkulepet ei saavutata Itaalia suurte nõudmistest tõttu ja 17. 03. 35. Abessiinia valitsus pöördub R. L. poole palvega, võtta tülküsimus nõukogu päevakorda, kuna Itaalia vaidleb sellele vastu ja nõuab, et kokkulepe saavutataks omavahel. R. L. nõukogu ei näi asja võtvat tõsiselt ja määrab tülküsimuse alles oma maikuu korralise istungi päevakorda. Kui nõukogu 20. mail kokku tuleb, palub Abessiinia valitsus jälle, et nõukogu võtaks konflikti lahendamise enda hooleks, kuna Itaalia väidab, et see tooks asjasse ainult uusi raskusi. Lõpuks jõutakse 25. mail kokkuleppele, et kumbki pool nõustub lepituskomisjoni määramisega, mis oma töö peab lõpetama kahe kuu jooksul. See komisjon ei suuda aga poolte lepitamiseks midagi teha, sest itaallased ei lasknud puudutada Ual-Uali territoriaalse kuuluvuse küsimust, millel ometi oli oluline tähtsus süüdlase määramisel.

Abessiinia nõudmisel astub R. L. nõukogu 31. juulil uuesti kokku ning pikkade vaidluste järele otsustatakse, et Ual-Uali territoriaalse kuuluvuse küsimus jäägu lepituskomisjoni kompetentsist välja ja komisjon tegelegu ainult süüdlase määramisega. Nõukogu määrab komisjonile ka esimehe ja volitab paralleelselt Inglismaad,

Prantsusmaad ja Itaaliat algama kogu olukorra selgitamist omavahel, mis teiste sõnadega tähendab, et peab leitama Itaaliale küllaldaselt vastuvõetav majanduslik ja territoriaalne soodustus Abessiinia arvel. 16. augustil astuvad kolme suurriigi esindajad Pariisis kokku. Itaaliale pakutakse suuri soodustusi, kuid ta loobub neist ja nõuab suure osa Abessiinia andmist Itaalia protektoraadi alla. Nii ebaõnnestub ka see nõupidamine.

Lepituskomisjon esitab 4. septembril R. L. nõukogule põhjaliku analüüsi Ual-Uali kokkupõrke kohta ja ei süüdistata ühtki pooltest. Seejärel nõukogu moodustab 5-liikmelise komitee kokkuleppe aluste leidmiseks, kuid Itaalia lükkab selle komitee ettepaneku tagasi, öeldes, et see on temale vähepakkuv. R. L. nõukogul ei jää muud üle, kui nentida järjekordset ebaõnnestumist. Ta ei kaota siiski lootust, vaid moodustab nõukogust 13-liikmelise komitee, kes peab jätkama läbirääkimisi ja tegema pooltele soovitus-ettepanekuid.

Vahepeal algab aga Itaalia juba pealetungi ettekäändel, et peab seda tegema enese kaitseks, sest Abessiinia on välja kuulutanud mobilisatsiooni.

13-komitee nähes, et lepituskatsed on asjatud, pöördub R. L. poole ettepanekuga, võtta tarvitusele abinõud vägavalla ja R. L. pakti rikkumise pidurdamiseks. R. L. nõukogu poolt moodustatud 6-komitee konstateerib 6. okt., et Itaalia on kallaletungija pool ja teeb ettepaneku sanktsioonide tarvitusele võtmiseks Itaalia vastu. Selle järel nõukogu poolt moodustatud 18-komitee (koosneb — 13 komitee + eksperdid) töötab välja sõjamaterjalide, rahanduslikud ja majanduslikud sanktsioonid, mis nõukogu poolt vastu võetakse ja millele täiskogu oma üksmeelse nõusoleku annab, ainult Itaalia vastuhäälega.

Sellel täiskogu istungil jätsid oma hääle andmata Ungari ja Austria. Sisuliselt on see erapooletus ikkagi Itaalia hukkamõistmine, kuid sanktsioonide teostamiseks on nad liialt rippuvad Itaaliast (esimene majanduslikult, põllumajanduse saaduste välveo mõttes, kuna teine vajab toetust Saksa-maa vastu).

Eesnimetatud sanktsioonid astusid jõusse 18. nov. 1935. a. Kuivõrd nende kasutamise osutub tagajärjekaks, sellekohta puuduvad täpsed andmed, kuid kindel on siiski, et nad Itaaliale raskusi valmistavad.

Seoses viimaste sündmustega (Reinimaa demilitariseerimine), on avalik arvamine Rahvasteliitu teravalt kritiseerinud ja väljendanud kahesugust arvamist.

Ühed väidavad, et pärast Itaalia kallaletungi Abessiiniale julgeb vaevalt keegi veel oma julgeoleku kindlustamisel panna lootusi R.-liidule. Öeldakse, et Itaalia-Abessiinia tülipuhul R. L. isegi ei suutnud jõuda konflikti sisulise lahendamise kantseni, vaid vormilistel põhjustel kandis asja edasi ühest instantsist teise. Ei ole kaalul praegu ainult Abessiinia saatus, vaid on ka varisemas need lootused, mida hellitati R. L. loomisel.

„Tempora si fuerint nubila, solus eris“ — kui taevas kattub pilvedega, jääd sa ükski.

Leidub aga ka küllalt neid, kes pole kaotanud usku R. L. ja panevad temale suuri lootusi. Üks innukamatest R. L. idee eest võitlejatest on viimasel ajal Inglise välissekretär Eden. Ta ütleb ühes oma kõnes, et R. liitu peab kõigest jõust toetama ja et ainult R. L. on see asutis, kes võib rahutule maailmale usalduse tagasi anda ja luua uue rahvusvahelise korra, kus võib valitseda kestev rahu.

Prantsuse väljapaistvamaid juriste ja rahvusvahelise õiguse tundjaid Jean Ray omas „Commentaire du Pact de la Société des Nation's“ kirjutab muuseas: „Kuigi RL nõukogu ülesanne ka ebaõnnestunud Itaalia-Abessiinia tülikäsimuse lahendamisel, peab RL siiski jääma püsima. Võib ju ütelda, et RL ei suuda lahendada ühtki suurt poliitilist probleemi väljaspool Euroopat (Mandžuuria vallutamine, Chaco sõda, Abessiinia sõda), kuid asjade arenemine selles suunas oli teadlikele inimestele aimata juba ette sellest hetkest peale, kui USA jäi RL eemale. Järjest enam saab selgeks, et RL ülesandeks jääb rahu alalhoidmine Euroopas. On siiski võimalik, et päeval, kui puhkeb Euroopas endas tõsine kriis, on RL see asutis, kellele langeb ülesanne ülimateks pingutusteks Euroopa huvides.“

Kohtamislahingu tänapäeva probleemist.*)

Kolonelleitnant A. Laats.

II.

Ajaloolisi näiteid.

Ajalooliste näidete jälgimine selgitab kõige paremini kohtamislahingu tekkimist ja ta evolutsiooni. See ühtlasi viib meid lähemale käesoleva töö pealkirjas tähendatud küsimusele.

Kohtamislahing on tegelikult niisama vana kui sõjakunsti, sest juba vanade egiptlaste ja assüürlaste juures esines lahinguid kahe aktiivvõitlustahtelise poole vahel, kus mõlemad pooled vastamisi ühel ja samal ajal püüdsid pealetungiga saavutada võitu oma vastase üle. Kohtamislahingu põhimõtted olid, on ja jäävad alati samadeks, vaatamata ajajärgude relvastusele (algeline nui, kivikirves, piik, mõök, nool või viimistletud automaatrelv ja kiirkaugelaskahur), lahingukordadele (paindumatud faalanksid, joonrivistused, sügavad kolonnrivistused või painduvad ahelikud ja grupid) ja maksvatele doktriinidele (pealetungi eelistamine, kaitsetegevuse eelistamine, ainult löögid külma relvaga või koos tulega, tiib- või rindelöögid jne.), — muutuvad vaid teguviisid.

Käesolevas töös manaksime üksikuid näiteid õige lühidalt vaid uuemast, peamiselt tulirelva arengu ajajärgust, et kaasaja mõiste järele saada paremini aru kohtamislahingu arenemise tingimustest.

Üldiselt peab aga tähendama, et mida kaugemale areneb tulirelv, seda tihedamaks muutuvad juhtumid, kus kohtamislahingud arenevad otseselt rännakust. Seepärast ajalugu täiesti õigustatult seob kohtamislahingu tekkimise küsimust preislaste tegevusega 1866. ja 1870. a. sõdades ning sakslaste tegevusega Maailmasõjas. Kuid tänapäevani ajalugu ei tunne veel ühtegi kohtamislahingu prototüüpi, kus mõlemad pooled suhtuksid lahingusse teadlikult, olles saanud vastava teoreetilise ettevalmistuse. Maailmasõjaks oli kohtamislaha-

lahingu uurimisega tegemist teinud vaid saksa armee juhtkond ja seegi veel kaunis pealiskaudselt, kuigi nende sõjakirjandus käsitles seda küsimust õige rohkesti. See tõttu tuleb esile nähe, et peaaegu kõik kohtamislahingud (vähemalt ühe või mõlema lahingupoole suhtes) on tekkinud ning arenenud o m a l j õ u l, juhi teadmata ning juhtimata.

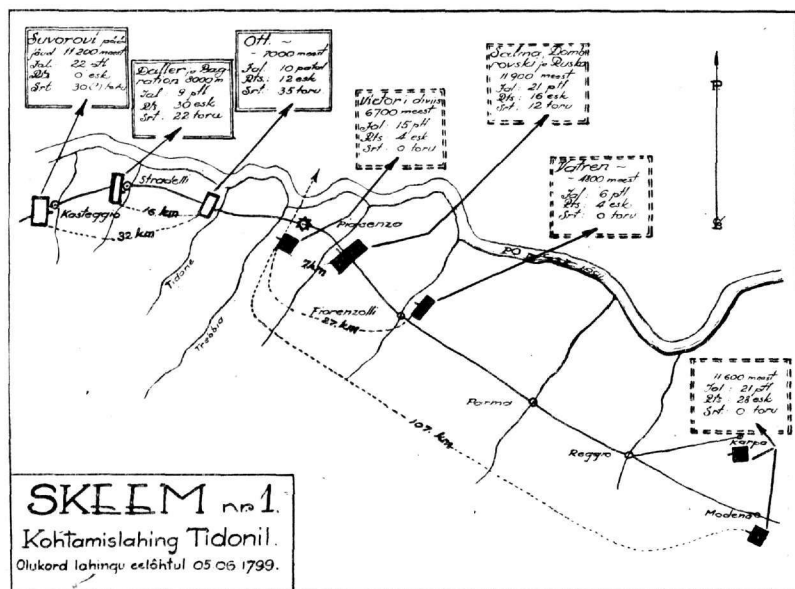
1. Kohtamislahing Tidoni jõel 6. juunil 1799. a.

Skeemid nr. 1 ja 2.

Käesolev lahing on võetud sileraua ja joontaktika ajajärgust, millal oli relvastuseks sileraudne püss täagiga, ränikivi sütik, laskekaugus mitte üle 300 sammu ja 4—12-naelased suurtükid, laskekaugusega 800—2000 m. Tunnustatavaks lahinguvormiks oli pealetung, eelistati lööke külmrelvaga.

Tähendatud lahing arenes Põhja-Itaalias Suvorovi (Austria-Vene armee) ja Makdonaldi (Prantsuse armee) vahel peaaegu otseselt pikist ja väsitavaist (eriti Suvorovi väele) rännakuist. Skeemil nr. 1 näeme poole asetust ja järgustust lahingu päeva eelõhtul (5. juuni õhtul). Sellest näeme seisukorda, kus Makdonald on 6. juuni hommikul kolmekordses ülekaalus jõus ja seega omab kõik eeldused võiduks. Headuselt

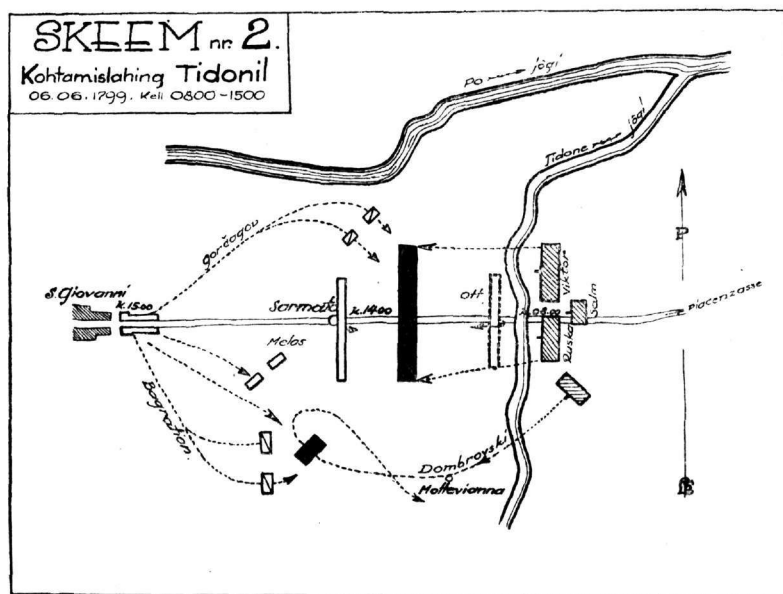
*) Vaata „Sõdur“ nr. 44 — 1935. a.

loeti vastaste jalaväge võrdseks, kuna liitlaste ratsa- ja suurtükiväge peeti paremaks ja tugevamaks (prantslased jätsid oma suurtükiväge murdmaastiku tõttu maha, kaasa võttes vaid 12 toru), selle eest loeti prantslaste lahingukorda painduvamaks murdmaastikul, lööke kombineeriti koos tulega ja organisatsioonilis oli suuremaks koondiseks diviis, kuna liitlastel puudusid suuremad alalised koondised. Liitlased kasutasid ratsaväge tiib-löökideks, kuna prantslased jaotasid oma ratsaväge dissiidele, kus nad ka teetsid koos jalaväega; suurtükiväge kasutasid mõlemad koondatult vastaste lähtsamate punktide tulistamiseks.

Suvorov, mõistes tekkinud olukorda, otsustas lüüa 6. juunil vastast. Selleks: õõ jooksul kõvendas Ott'i salka kahe pataljoni ja 12 eskadroniga eelväest, kuna ülejäänud armee pidi astuma välja veel enne valgust.

6. juunil kell 0800 ründasid Makdonaldi väed Ott'i salka, nagu seda näeme skeemil nr. 2; keskelt Ruski diviis (5,5 tuh. in + 10—12 toru), vasakult haaras Dombrovski diviis (3.500 in.) ja pealöögi pidi andma haaramisega paremalt Viktori diviis (6 700 in.) toetatuna Salmi diviisilt (3000 in.). Ründak teostus korraldult ning hoota, sest puudus kõrgem juhatus (Makdonald kannatas haavade all ja jäi Piacenzasse maha, sinna jäi ka temalt määratud asemik Viktor). Keskpäeva paiku algas Ott taandumist. Samaks ajaks jõudis Sarmatosse eelväest toetus Melase juhatusel. Kell 1400 peatus kõvendatud salk Sarmato joonel, asudes kaitsele.

Kell 1000 saabus Suvorovile teade Stradelli juurde, et Ott'i salka rünnatakse Tidoni jõel. Suvorov katkestas kolonni puhkuse ja jätkas kiiret rännakut kõrvelava itaalia päikese all. Kell 1400, kui Suvorov'i kolonn oli veel St.-Giovannist 2—3 km eemal, tuli teade, et Ott on taandunud St.-Giovanni suunas. Viibimata Suvorov võtab kogu eelväge ratsaväge (4 kasakate rügementi ja 6 austria dragonieskadroni) ja viib nad isiklikult lahinguväljale. Kihutades ise ette, asus ta künkale ida poole St.-Giovannit ja lastes pilgu üle lahinguvälja, andis kell 1500 korralduse: kahel kasaka rügemendil koos kahe austria dragonirügemendiga Bagrationi juhatusel rünnata prantslaste vasakut tiiba haaramisega ja kahel kasakate rügemendil vürst Gorčagovi juhatusel — prantslaste paremat tiiba. Samaks ajaks jõudis pärrale joostes eelväge 6 grenaderi pataljoni. Neist saadeti 2 pat. Ott'i vasaku ja 4 pat. Melase parema tiiva kõvenduseks.

Kell 1600 oli Suvorovi käsutada juba 15.000 in. Moraalne ülekaal käes, Suvorov asus üldiselt rännakule eespool selgunud käsu kohaselt. Lüüa kästi täägiga, et mitte viita aega tulistamisega. Samal ajal jooksis Suvorovi juurde Bagration, paludes viivitada rännakuga toetuse saabumiseni, sest kompanites olevat vaid 40 inimest. Suvorov vastas Bagrationile sosistades kõrva: „Makdonaldil ei ole 20-gi, ründa Jumala abiga. Hurra!“

Sellest näeme, kui võrd õieti oskas hinnata olukorda Suvorov, valides paraja aja ründamiseks, vaatamata, et jõuline ülekaal oli Makdonaldil; siin oli iga minut kallis ja nõudis kiirust (siin valitses kiirus rännakus, juhi otsuses, käsus ja rännakus), seejuures Suvorov oli teadlik lahingu raskustes: on sul raske, siis vaenlasel on veel raskem. Teiselt poolt näeme prantslaste juures lahingu juhtimatust, jõudude ebalist jaotust (ratsavägi jäetud maha) ja kasutamist.

Liitlased ruttasid üksmeelselt lahingusse lehvi-vate lippude, orkestrite helide, trummide põrina ja sõdurilaulude saatel. Prantslased olid löödud. Pimedatulekul asusid prantslased kaitsele Tidoni jõe taha, ku-

na liitlaste väed ööbisid läänepool jõge. Suvorov, tänades oma võidukaid ja väsinud vägesid, asus ka ise St.-Giovanni külla ööpukusele. Jäi teostamata kohtamislahingu kolmas ülesanne — jälitamine .

2. Kohtamislahing Nachoti juures 27. juunil 1866.

Skeem nr. 3.

See näide on võetud sügavtaktika ja vintraua ajajärgust. Relvastuseks oli ühe padruniga laetav püss, laskekaugus 400—1000 sammu, ja vintraudne suurtükk, laskekaugus 1500—3200 m. Lahingukord moodustati kompanite ja rühmade joonrivistus'est, asetatud sügavuti. Valitsevaks teotsemisviisiks oli pealetung.

Lahing arenes 2. preisi armee sissetungimisel Böömimaale Nachoti ja Trautenau läbipääsude pärast austria katteosadega.

V korpus liikus 2. preisi armee vasakul tiival üldsuunaga — Nachoti peale (I korpus armee paremal tiival Trautenau peale) ülesandega — vallutada Nachoti läbikäik, et tagada juurdepääsu Böömimaale. Rännakul korpuse sügavus võrdus 30 km, kuna peajõudude ja eelväe vahemaaks kujunes kuni 15 km. Keegi ei kujutanud ette lahingu võimalust rännakul, sest oli kindlaks tegemata vastase olemus Nachoti juures. Luuret ei korraldatud. Lahingu tekkimise võimalust kujutati ette ikka sel viisil, et enne kui algab lahing, esineb vajadus jõudude koondamiseks määratud punkti. Niisuguses olukorras olevat kül-

lalt veel võimalusi avastada vastast, ilma esialgse luure korraldamiseta.

Seevastu samal ajal ja samade tõekspidamistega liikus lõunast VI austria korpus, ülesandega — eelväega jõuda välja Nachoti. Korpusele oli antud juurde 1 res. ratsadiivis, milline liikus põhjapool.

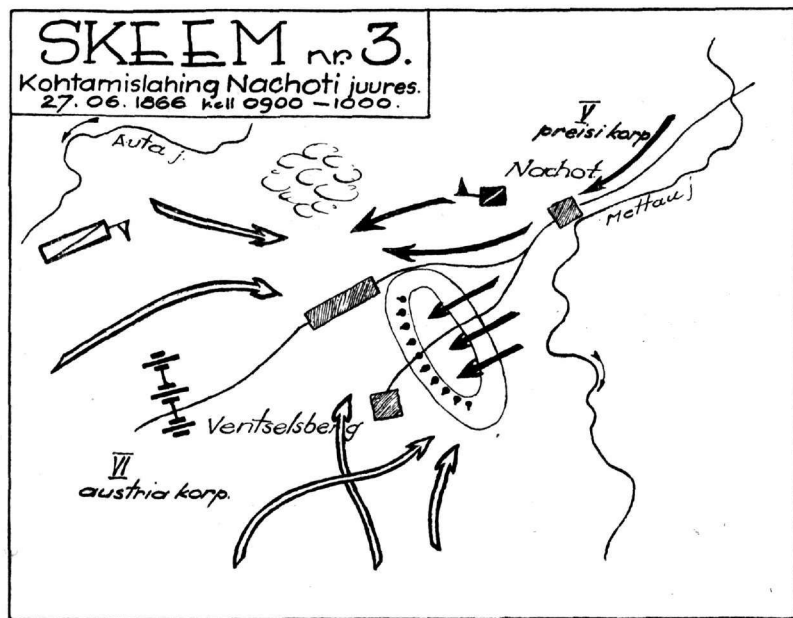
VI korpus, saades teada preislaste ilmumisest, algas 27. juuni hommikul valge tulekuga pealetungi laial rindel, iga brigaadiga iseteed mööda. Parempoolne brigaad jõudis esimesena kella 0900 paiku vastase ette. Viis pataljoni, rivistatud pataljonide kolonnidena kolmes järgus sügavusse, tormasid orkestri helide saatel rünnakule. Preislaste eelväe eelsalk — 2 pataljoni + 1 patarei — võttis vastu austerlasi ägeda tulega 300 sammu pealt. Austerlaste rünnak rauges suurte kaotustega. Rünnak korraldi, kuid tagajärjetult. Tugeva tulega aeti laiali kogu austria brigaad.

Preislaste eelväe brigaad, 7 pataljoni hargravis, teostas lühikese jälitamise ning võttis kell 1000 oma alla rinde, mis 3 km Venselsbergist põhjas. Tema lahingukord oli jooksnud ise välja peenikeseks laskurite ahelikuks. Siin sündiski seega ahelik, pannes aluse uuele lahingukorrale, uuele taktikale.

Pärast eeskirjutatud lahingut, hakkasid jõudma päralt poolte ülejäänud brigaadid, astudes lahingusse pakikaupa. Lahing arenes omal jõul kogu päev vahelduva eduga: tema saatus otsustati vaid preislaste tule ülekaalu ja vägede parema väljaõppega. Võit jäi vormaliselt preislastele. Kuid ka preislaste V korpus oli niivõrd desorganiseeritud ja pillutud laiali

lahinguväljale, et tema lahinguvõime oli langenud täielikult ning kadunud igasugune juhtimine. See pärast preislased ei suutnud kasutada ära oma võitu, jättes kasutamata kohtamislahingu kolmanda ülesande — purustada vastast lõpuni.

Schlieffen on tähendanud selle lahingu kohta: „Nachoti all 4 austria brigaadi, igaüks kolmes joones, olid asetatud üksteise järele ning moodustasid 12 kolonnide joont. Kaks esijärgu pataljoni kolonni olid tulelahingus nõrgemad, kui üks hargnenud pataljon. Pealetungiva ko-

lonni lahing hargnenud rivistuse vastu oli otsustatud viimase kasuks.“

Tänapäeva mõiste kohaselt tuleb lugeda kohtamislahingu peremeheks seda, kes ennemalt suudab hargneda ning vallutada valitseva eseme või

joone. Tule tähtsust kohtamislahingus tuleb hinnata ka tänapäev. Peale selle näeme, kuidas preislaste eelvägi näitas üles suurt algatust, hinnates Nachoti tähtsust ning vallutas selle, ilma saamata vastavat ülesannet.

(Järgneb).

Mõnda suurtükiväe remonthobustest ja nende ratsastamisest.

(Vastus V. N. samanimelisele artiklile „Sõdur“ nr. 9—10 s. a.)

Tervitatavaks nähteks, eriti noorematele juhtidele on, et peagu igal alal on ilmunud eeskirjad, milledes mõtted edasi antud arusaadavas keeles ja missugused vastavad meie oludele.

Meie lühike teenistusae ja riiklik kandejõud vajutavad eeskirjadele oma pitsati, mis nõuavad, et nad olgu elule lähedased ja vastavad meie oludele. Peale selle olgu veel nõue, et kõik eeskirjad, mis käsitlevad sisult lähedasi aineid — peab ühtlustatama.

On veel üks tegur, mis nõuab ka arvestamist, see on muutunud tõekspidamised ratsasõidu ja hobuse juhtimise alal. Kahjuks jõudis see meie juurde liig hilja, sest praeguseni on sellega tutvustatud ainult nooremaid juhte, kuna keskmised ja vanemad juhid sellest ilma on jäänud.

Rahuaegne väljaõpe on eeltööks sõja-aegsele tegevusele, seepärast kõik eeskirjad, millede järele rahua ajal väljaõpet teostame, peaks olema viimistletud.

Enne aga kui algame eeskirjade koostamisega, veel vähem nende viimistlemisega, peame endale peensusteni selgitama kõik küsimused, mida peame arvestama rahuaegsel tööl, teiste sõnadega, mida dikteerib sõjaolukord oma inim- ja hobustematerjaliga.

Kui vaatleme seda küsimust suurtükiväelase seisukohalt inim- ja hobustematerjali suhtes, jõuame järgmistele tõsiasjadele: 1. inimmaterjal on saanud õppust mitmesuguste eeskirjade järele, 2. reservis olud aastate jooksul, on peensused unustatud, 3. hobustematerjal on peagu saajaprotseendiliselt väljaõpetamata, see tähendab võetav kodanikelt.

Tekib küsimus, kas suudame seesuguse inim- ja hobustematerjaliga sõja algpäevil midagi korda saata, eriti liikumiste suhtes.

Sellele võib olla ainult üks vastus: „Me peame suutma“. Kas see tegelikus elus on läbiviidav, näitavad käsutusväelastega teostatud õppused.

Isiklikult olen jälginud pärast ratsasõidu instruktorete kursuse lõpetamist kolme käsutusväelastega peetud kordamisõppust ja neist ka osa võtnud.

Vaatamist vääriks artikli seisukohalt ainult kaks, need oleksid 1931. a. ja 1935. a. sügisel korraldatud õppused.

1931. a. olid õppustel kasutada ainult kaitseväge hobused ja sellised, kes uutest põhimõtetest juhtimise ja sõidu alal olid täiesti „rikkumata“. Inimmaterjalist oli osa sõja-aegseid mehi, osa seesuguseid, kes olid 1,5 aastat teeninud ühes allüksuses, ja osa teisi, kes olid ühe aasta jooksul õpetatud kahes väeosas — kaadri- ja kätteosas.

Kõige paremini sõitis rakend, kus sõitjateks olid kõik sõja-aegsed mehed, kuid peab kohe lisama, et kõige vähem selkorral maksvate sõidureeglite kohaselt.

Neid käsutusväelasi, kes olid 1,5 aastat teeninud ühes väeosas, võis kasutada samahästi sõitjatena, numbritena kui ka luurajatena. Ülejäänud käsutusväelasi võis kasutada edukalt ainult nende erialadel.

Sõja-aegsed mehed juhtisid hobust õppuse algusest lõpuni nõnda nagu tegelikus elus, s. o. pöördpoolse ratsme tegevusega. Käsutusväelased, kes neli kuni viis aastat reservis olnud, olid unustanud palju juhtimise reegleid ja kulus mitu tundi, enne kui neile kõik jälle meelde tuli.

1935. a. sügisel oli olukord hoopis teine. Hobuste materjal oli väljaõppe suhtes võhik, kõik patarei hobused olid võetud kodanikelt. Käsutusväelased kõik välja õpetatud vana määrustiku järele, kuid ka väga palju unustanud.

Kolonel Voldemar-Viktor Rieberg VR I/3 50-aastane.

Inseneriväe inspektor kolonel Voldemar-Viktor Rieberg VR I/3 pühitses 13. mail s. a. oma 50-ne aastaseks saamise hällipäeva.

Juubilar on sündinud 13. 05. 1886 Haapsalus. Alghariduse omandas Haapsalu linnakoolis, kutselase sõjalise ettevalmistuse sai Venemaal Tifliisi sõjakoolis 1908—1911, Inglismaal Chathami sõjainseneride kooli juures korraldatud kursustel 1923 ja Eesti väeosajärgemate informatsiooni kursustel 1923—1924. Endise Vene sõjaväkke astus vabatahtlikuna augustis 1907, kusjuures määrati teenistusse 141. Mošaiski polku. Pärast sõjakooli lõpetamist ühendati ohvitseriks noorem-leitnandi auastmes 6. aug. 1911 ja viidi üle 8. sapööripataljoni telegraafi-roodu noorema ohvitseri ametikohale.

Maailmasõjas võttis osa võitlustest Läänerindel sakslaste ja austerlaste vastu augustist 1914 kuni märtsini 1918 — alul väliinseneriväe pargi ülemana ja sapööriroodu ülemana 8. sapööripataljoni koosseisus, hiljem viidi üle ülemaks 51. üksusse sapööriroodu, mis märtsis 1917. a. nimetati ümber 39 armeekorpusse 53. jalaväediviisi insenerirooduks. Märtsi lõpul samal aastal määrati ühtlasi 53. jalaväediviisi inseneriks, millisel ametikohal teenis kuni vabanemiseni Vene sõjaväest pärast selle lagunemist revolutsiooni keerises.

Eesti kaitseväge astus juubilar 21. novembril 1918 kapteni auastmes. Siin rakendati ta kohe tööle oma erialale — pioneeripataljoni ülemana. Kui pärast Vabadussõja lõppu kaitsejõudude ümberkorraldamisel asutati inseneriväe inspektor, määrati juubilar inseneriväe inspektoriks, kellena ta praegugi edukalt juhib meie inseneriväe *asjandust*. Ühtlasi on ta ka korduvalt olnud tegev sõjakoolis ja kõrgemas sõjakoolis lektorina fortifikatsiooni alal.

Kõrgendatud kolonel-leitnandiks 12. 02. 1920., koloneliks 28. 11. 1924.

Vabadussõjas ülesnäidatud teenete eest on kolonel Rieberg'ile annetatud I liigi 3 järgu Vabaduserist ja normaaltalu. Peale selle omab ta kaitseliidu III klassi Kotkaristi, endise Vene Anna ordu 4. j. aumärgi pealkirjaga „Vahvuse eest”,

Kolonel V. V. Rieberg VR I/3.

sama ordu 3. järgu aumärgi lindi ja mõõkadega ning Stanislaose ordu 3. järgu aumärgi lindi ja mõõkadega.

Juubilar on oma erialal tuntud kui kogenud juht ja tõsine töömees. Soovime talle täismehelike jõudmise puhul parimat tervist, pikka iga ja head kordaminekut kõigis tema edasistes ettevõtetes!

Hobused, olles esimest korda suurtüki rakmetega rakendis, talutati algul käekõrval kohapealt minema. Kõik läks hästi kuni esimese pöördeni, mil hobused seisatusid ja tõrkusid edasi minemast. Mis oli siin põhjuseks? Väga lihtne asjaolu — hobune ei saanud sõitja tahtest aru. Alles suurema väeva järele hakkasid rakendid jälle liikuma, kuid siin soovitasin anda sõitjatele vabaduse hobuse juhtimisel ja lasta neil juhtida nii, nagu seda koduses elus tegid. Üks hobune, kes siiski tõrkus, anti mehe kätte, kes teda tundis ja puht „maamehelikult” juhtis, ning seegi vedas.

Siit jõuame järelduseni: on võimalik ka ratsastamata hobustega teostada rännakuid, kuid peame lahti ütlemas kõigist eluvõõrastest juhtimisviisidest, missugused aru-

saamatud hobusele ja raskesti meelespeetavad inimesele.

Tahaksin tuua mõned vastuväited eelmise artikli autori poolt püstitatud väidetele.

Eelratsastamise aeg, kestvusega umbes 7 kuud, on liig lühike, et hobune omaks kõik nõutud teadmised. Peame arvestama hobuse piiratud mõistust, kuid head mälu. Kui lühikese aja jooksul esitame palju nõudeid, ei suuda hobune neist aru saada ja tagajärg on tõrkumine. Elu näitab, et praeguseni esimesed kolm kuud kuluvad täielikult hobuse ettevalmistamiseks tööle ratsaniku all (siia juurde arvatud karantiini- ja nõleaege). Enne kui alata teiste õpustega, peame jõudma niikaugemale, et hobune liiguks tasakaalustunult rahulikult ja

juigel sammul ning traavil ratsaniku all alistuks ratsaniku säärite ning ratsmete mõjule. Kui nõuda veel, et hobune tõuseks õigest jalast galoppi, tuleb arvestada sellele perioodile miinimum kolm kuud. Kui aga kõiki teisi nõudeid veo suhtes õpetama hakata, siis peame eelratsastamisele arvestama vähemalt aasta aega.

Ei saa aru, mida autor mõtleb õppuse all käekõrval. Edaspidisest võib järeldada, et siin on mõeldud käsitsi harjutusi. Kui nii, siis peaks see küll kaduma kui täiesti eluvõõras ratsastamisel. Hobune peab õppima nõuete täitmisel end tasakaalustama ratsaniku all. Hoopis teised on nõuded ja tasakaal ratsaniku all kui käekõrval.

Edasi autor nimetab, et eelratsastamise perioodi lõpul peab hobune ohjasõidus koondatult ja hästi tasakaalustatult liikuma ning ratsastaja all sadulas — oma hästi tasakaalustatud seisangu jne. Arvan, et autor mõtleb selle all sama, mis vanad eeskirjad, nimelt, et ratsanik peab tasakaalustama hobuse enese all. Hobune, kui võrdlemisi kõrgel arenemiseastmel seisev loom, suudab end hästi isegi väga kriitilistel silmapilkudel tasakaalustada, seepärast olgu ka ratsastamisel põhinõudeks, anda hobusele võimalus tasakaalustumisel.

Jääb väga küsitavaks, palju positiivset saavutame hobuse juhtimisel kehakallakuga. Kordan veel tõsiasja, et hobune omab väga hea tasakaalustamise võime. Vaatame kord ratsastamata hobust ja püüame teda juhtida keha kallakuga. Tagajärjed on soovidele täiesti diametraalsed, hobune liigub aegajalt kehakallutusele täiesti vastupidises suunas. Mis on selle põhjuseks? Tegelikult päris lihtne asjaolu. Ratsaniku keha kallutamisel ühele poole, hobune instinktiivselt, et saavutada tasakaalu, viib oma raskuspunkti vastassuunas. Ja kui teda ratsmetega mitte takistada, algab kaarliikumist oma raskuspunkti poolsele küljele. Hobune kaotab ilmaaegu teatud osa energiast.

Kehakallakuga juhtimine on pärit ajast, mil taheti hobust igapidi aidata ning tasakaalustada. Siin peame jällegi teed andma uue voolu põhinõudele: mitte kunagi hobust püüda aidata tasakaalustumisel, kuid ka mitte kunagi segada hobust tasakaalustumisel.

Võib-olla tahetakse väita, et ilma ratsaniku keha kallutamiseteta pole võimalik rakendis hobuseid veol juhtida, siis pean ütleva, et olin isiklikult samast küsimusest huvitatud ja katsetasin seda praktiliselt.

Leidsin, et isegi tiislipaari on võimalik hästi juhtida keha kallutamiseteta.

Mis puutub nõudesse, et hobune peab omama ratsaniku all takti- ning tempo-kindla laia traavi, siis võib öelda, et selles „laia traavi“ tarvitamises tegelikus elus peitub võti, mille abil võime lahendada vähemalt 90% vigastatud jalgade saladusi. On kuulda tihti väljendusi: „sel hobusel on hea suurtükiväe traav“ ja mõeldakse selle all laia traaviga hobust. Kui meie, suurtükiväelased, seda veel millegagi tahame õigustada, siis häbistame sellega iseendid, sest kui vähegi tunda hobuse käike ja nende mõju hobuse organismile, leiame, et lai traav mõjub väga purustavalt hobuse jalgadele, iseäranis esimestele, ja ka kopsudele. Eeskirjades toodud norm, 5 minutit kilomeetrile, ei nõua sugugi laia traavi, enem võib öelda, et nõuab lühikest.

Järgmine nõue — veol rakendi koosseisus — hoidma alal vedu pööretel, jääb arusaamatuks. Kas mõtleb autor siin ainult tiislipaari hobuseid või ka tõmbepaari hobuseid. Arvan, et tõmbepaaridest ei võiks siin juttu olla, sest tõmbepaari hobune, hoides pöördel vedu alal, ei vea mitte raskust, vaid järgmise tagumise paari hobuse pöördesse, takistades seega ka järgmisel paaril veost osavõttu. Lõpptulemusena on liig järsk pööre.

Teine olukord on tiislipaari hobustel, nemad peavad üks moment ainult kahekesti vedama. See nõuab sõitjalt oskust, et õigel ajal hobused raskemale veole sundida ja juhtida nii, et neil ei tekiks kiusatust eelmiste hobuste eeskujul liiga kiiresti pöördesse kalduda.

Autori poolt ülesseatud nõuetest olukorra parandamiseks oleks ehk kaks esimest õiged siis, kui arvestada seitsmekuisest eelratsastamist, missugune aeg on aga lühike. Kui arvestada miinimum aega — nimelt aastast eelratsastamist, siis oleks parem, kui suurtüki remonthobused ostetakse sügisel, sest veo õppusi on parem teostada suvel. Esimesed kuus kuud, mis kuluvad hobuse allutamiseks ratsaniku tahtele, võib läbi viia talvel.

Kolmas nõue, et suurtükiväkke määratud ratsahobuste ratsastamine peaks toimuma samadel üldalustel kui suurtükihobuste ratsastamine, arvan ei ole ka küllalt kaaluv. Rahuajal tuleb vähe ette tarvidus rakendada ratsahobune suurtüki ette. Ja kuigi oleks, siis ainult suurtükiülema hobune, kuna aga suurem % patareis olevaid ratsahobuseid tarvitatakse ikka ratsateenistuseks.

Mis puutub nõudesse, et kaks eeskirja,

Kolonel Juhan Järver VR I/3 50-aastane.

Harju kaitseringkonna ülem kolonel Juhan Järver VR I/3 saab 19. mail s. a. 50-ne aastaseks.

Juubilar on pärit Jõgeveste vallast Valgamaalt, sündinud 19. 05. 1886. Üldhariduse sai Helme kihelkonnakoolis, Valga linnakoolis ja Kaarma kooliõpetajate seminaris, mille lõpetas 1904. aastal. Sõjalise ettevalmistuse omandas Peterhofi lipnikkude koolis 1915 ja Eesti Vabariigi kindralstaabi kursustel 1923. Pärast seminari lõpetamist töötas kooliõpetajana ligemale 10 aastat Lõuna-Venemaal ja Kaukasuses Uue-Saratovka, Hussõ-Kardonika, Roždestvenskoje ja Salme eesti asundustes.

Maailmasõja puhkedes mobiliseeriti ja määrati 355. Liivimaa jaladružiinasse, mis hiljem nimetati ümber 4. Kroonlinna kindluse jalaväepataljoniks ning ühendati 1. Kroonlinna kindluse jalaväepolguga. Märtsis 1915. sooritas maakaitseväge 61. brigaadi juures katsed aselipniku ja mais samal aastal Peterhofi lipnikkude koolis katsed lipniku auastme saamiseks. Juulis 1915. ülendati lipnikuks ning määrati druziina 1. roodu nooremaks ohvitseriks. Järgmise aasta suvel paigutati ümber sidekomando ülema ja sügisel — rooduülema ametkohale. Sama aasta lõpul viidi üle ühes pataljoniga 510. Volhovi jalaväepolgu koosseisu, kus teenis rooduülemana kuni Eesti sõjaväe ülemkomitee käsutusse ilmumiseni 2. novembril 1917. Ülemkomiteest saadeti juubilaar ühes 510. polgust ületunud eesti sõduritest koostatud rooduga Tallinna eesti polku, kust varsti läkitati edasi Viljandisse 2. eesti polgu formeerimiseks. 2. polgus määrati alul roodu ülemaks, hiljem — adjutantiks. Rahvuslike väeosade laialisaatmise puhul Saksa okupatsioonivõimude poolt vabanes sõjateenistusest märtsis 1918.

Vabadussõja puhkedes ilmus uuesti teenistusse 2. jalaväepolku ning polgu adjutantina tegi kaasa kõik polgu poolt läbiviidud operatsioonid Vabadussõjas.

Pärast Vabadussõda on teeninud 2. jalaväediviisi operatiiv-adjutandi, sõjaringkonna käskudetaütja ohvitseri, sõjaringkonna staabi ülema, ranna-, õhu- ja sisekaitse staabi ülema, kindralstaabi V osakonna ülema ja kaitseväge staabi ülema abi ametkohtadel. 01. 04. 1934. määrati Harju kaitseringkonna ülemaks, kellena teotseb praegugi.

Kolonel J. Järver VR I/3.

Kõrgendati leitnandiks 11. 06. 1919, kapteniks — 24. 08. 1920, majoriks — 24. 02. 1924, kolonel-leitnandiks 24. 02. 1926 ja koloneliks 24. 02. 1930.

Kolonel Järver'ile on Vabadussõjas ülesnäidatud teenete eest annetatud I liigi 3. järgu Vabaduserist. Peale selle omab ta kaitseliidu III klassi Kotkaristi, Läti Karutapjate ordu III järgu ja Kolmetähe ordu III klassi aumärke ning endise Vene Stanislaose ordu III järgu aumärgi.

Juubilar on tuntud suurte kogemustega ja omas tegevuses põhjalikkust ning täpsust armastava töömehena. Soovime talle tema juubelihällipäeval head tervist, pikka iga ja õnnelikkut tulevikku!

nimelt Sv. E. IV ja R.E. I oleksid omavahel kokkukõlas, on täiesti õige. Ei saa ette kujutada, et hobune, kes peab niihästi vedama suurtükke kui ka ratsa sõitma, ühel tunnil reageeriks ühte viisi ja teisel tunnil teist viisi juhtimisabinõude mõjule. Kumb neist on eluvõõras, peaks andma teed teisele.

Vaatleme lähemalt mõlema eeskirja §§, missugused käsitavad hobuse juhtimist.

Sv. E. IV osa § 23 nõuab ratsmete hoiul ühes käes, et sadula hobuse vasak ratse jookseks pihku väikese sõrme alt, ja parem ratse nimetis- ja keskmise sõrme vahelt,

ning mõlemate otsad jookseksid peost välja nimetissõrme ja põidla vahelt.

R. E. I osa § 120, mis käsitleb samuti ratsmete hoidu ühes käes, näeb ette järgmist: Vasakpoolne ratse võetakse väikese sõrme ja nimetissõrme vahele, parempoolne ratse — esimese ja keskmise sõrme vahele.

Siin on lahkuminek juba sõrmede nimetustes. Lõpuks pole see nii olulise tähtsusega, mõlematest eeskirjadest saab välja lugeda seda, mida just öelda tahetakse. Analüüsinud mõlemate eeskirjade nõudeid ratsmete hoiul ühes käes, tuleb R.E. I osa

§ 120 õigus jätta järgmistel põhjustel: vasak ratse, joostes pihku väikese sõrme ja temale järgneva sõrme vahelt ning välja pöidla ja esimese sõrme vahelt, on seega pigistatud kahest kohast sõrmede vahele nagu parem ratsegi, sellega kõrvaldatud võimalus kergesti järele libiseda või lõtvuda, nagu seda juhtub alati sellise hoiuga, kus ta haaratud pihku väikese sõrme tagant. Ja et selviisil võib ratsmeid haarata ka suurtüki sõidul, seevastu pole vist midagi öelda, sest väikese sõrme ja temale järgneva sõrme vahe on vaba ning ei takista ka käehobuse ratsmete haaramist vasakusse kätte.

Palju kasu annab keharaskusega juhtimine, sellest oli juttu eespool.

Järgmiseks ja vist ka kõige suuremaks tüliõunaks on juhtimine ratsmetega.

Sv. E. IV osa § 26 seab üles nõude: „Pööramiseks nihutatakse ratsmeid hoidev käsi pöörde suunas nii, et pöörde suunale vastaspoolne ratse suruks hobuse kaela vastu, seejuures ei tohi väheneda ratsmete pinge.”

R. E. I osa § 127 ütleb: „Kui ratsmeid hoitakse ühes käes, siis vastava ratsme mõju suurendamiseks lähendatakse endale vasaku käe põialt või väikest sõrme, painutades kätt randmest.”

Milles seisab siin see suur vahe? Minu arvates mitte milleski. Hoides ratsmeid ühes käes, on neid teisiti võimatu hoida, kui et nad puutuvad hobuse kaela.

Nüüd, kui tahame Sv. E. IV osa järele hobust pöörata näiteks vasakule, siis õige täitmise juures parem ratse jääb hobuse kaelale ja surub kaela suunas tugevamini, sest et mitte lõdvendada vasaku ratsme pinget, peame kätt randmest painutama nii, et väike sõrm läheneks kehale, sellega aga nõrgendame vasaku ratsme mõju kaela suunas. Milles seisab siis see põhimõtteline lahkumine? Täpselt sama tuleb välja ka R. E. I osa § 127, ainult vahe on selles, et ühes eeskirjas juhitakse peatähelepanu pöörde vastaspoolsele ratsmele, teises aga pöördepoolsele ratsmele. Et pöördepoolse ratsme tegevus on arusaadav ka esmakordselt ette rakendatud hobusele (selline juhtimine põhjeneb hobuse loomulikule tasakaalule) ja lihtne ning kerge meeles pidada inimesele, kes tulnud kaitsevække kas aega teenima või pärast pikemat vaheaega kordamisõppustele, võib öelda, et seesugune juhtimisviis on loomulik ja elulähedane, mispärast peaks Sv. E. IV osa § 26 ümber redigeeritama nii, nagu seda on R. E. I osa § 127.

On veel mõnigi koht Sv. E. IV osas, mis nõuaks redigeerimist.

Üks seesugustest küsimustest: kas on kangid suurtükihobuste juures tarvilikud või mitte ja kas neid ei võiks asendada suulistega, mis on inimlikumad ning ka odavamad. Arvan, et seda võib kindlasti, sest hobune rakendis hakkab vaevalt tormama, ja kui hobune tõsiselt tormab, siis ei aita ka kangid midagi.

Samuti võiksime ka rakmete üksikosa-de nimetustes ettetulevate võõrapäraste sõnade asemele nagu anskopp ja topeltaas otsida eestipäraseid nimetusi.

Ma ei tahtnud eeltoodu esiletoomisega ühte eeskirja maha teha ega teist kiita, vaid tahtsin näidata, et kui eneste poolt esitatud väiteid tahame õigeks lugeda, siis olgu meil selleks ka kaaluvad põhjendused.

Ühes punktis aga ühtun täiesti eelmise artikli autoriga. Nimelt, et praegune suurtüki remonthobuste ratsastamine jätab palju soovida. Remonthobuste ratsastamist juhtivad ohvitserid täidavad seda tööd kas täiesti kõrvalkohustusena või on iga remonthobuste kutse ajal sellel tööl ise ohvitser, mispärast töötamisel omatud kogemused jäävad järgmiste hobuste juures kasutamata. Ratsastajad pole omal alal spetsialistid. Puuduvad ratslad.

Iga muudatus sellel alal nõuaks teatud kulusid. Kõige parem oleks muidugi selline moodus, kus kõik suurtüki remonthobused koondatakse ühte punkti, kus olemas ka ratsla ja nad seal asjatundjate juhtimisel ratsastatakse.

Et meil, nagu eelmise artikli autor ütleb, on käsil suurtükihobuste ratsastamise juhendi väljatöötamine, siis peaksime enne kui tööle asume, seda küsimust põhjalikult kaaluma ja endale kindla eesmärgi ning selle järele töökava koostama. Muidugi peame kõigepealt arvestama olukorda, mida sõjaaeg meile ette dikteerib, ja sellele rajama oma rahuaegse töö. Teisest küljest, kui teeme hobuste juhtimise liig keeruliseks, nõuab see keerulisemat ratsastamist, ja liig keeruliselt ratsastatud hobune nõuab väga suurte teadmistega sõitjaid. Et aga teenistuse aeg on lühike ja inimene selle aja jooksul väga palju, temale tegelikus elus võõrast peab omama, siis peame eeskätt meie, kui juhid, selle eest hoolitsema, et sundaega teenima tulnud kodanikul oleks võimalik miinimum ajaga omada maksimum teadmisi sõjaasjanduse alal. Seda me aga ei saavuta, kui teeme lihtsad asjad keeruliseks. Teiselt poolt, keerulised asjad ununevad liig kiiresti reservis oleku ajal.

Omas artiklis ei taha ma väita, et suur-
tüki remonthobune ei vaja ratsastamist.
Vastupidi, meie riigi kandejõu seisukohalt,
peaks meie kaitseväge hobused väga hästi
olema välja ratsastatud, sest õieti ratsas-
tatud hobune muutub tugevaks ning vastu-
pidavaks, mistõttu ta suudab ka kauem
kaitsevāes vastu pidada. Me peame koos
võimaliku sõjaohuga mõtlema ka rahueg-
sele tööle ja selle odavusele. Et praegused
suurtüki remonthobused eeskätt on määra-
tud rahuaegeks tööks, seepärast peame
hoolitsema, et nad oleksid kauem töövõi-
melised.

Tahaksin veel ühele asjaolule tähele-
panu juhtida, nimelt peame eeskirja koos-
tamisel välismaade samasisuliste eeskirja-
de mõtteid igakülgselt kaaluma ja vaata-
ma, kas nad on meie oludes kohased või
ei. Peame katsuma oma kogemuste põhjal
kerkivatele küsimustele vastuseid leida ja
eeskirja väljatöötamise komisjoni komplek-
teerima ohvitseridega, kellel on teadmisi
ja kogemusi teatud erialal. Raske on kõiki
küsimusi ette näha ja selleks andmeid ko-
guda artiklite näol, olgugi, et ka seesugu-
ne mõtetevahetamine toob kasu.

Suurtükiväelane.

Kas vee- või õhujahutusega mootor?

See küsimus pole mitte täiesti uus, kuigi
ta viimasel ajal on jälle tõsisemalt päeva-
korral, kui vahest mõned aastad tagasi.

Kuni Maailmasõjani arenes mootorias-
jandus ühtlast, loomulikku rada, kuna ta
aga juba Maailmasõja algaastail sai peagi
sellise hoo, millist vaevalt võib leida ühegi
teise masina arenemises.

Maailmasõtta astus sakslane eranditult
veejahutusega mootoritega varustatud len-
nukitega, kuna vastaspoolel juba siis oli
tarvitusel ka meile küllalt hästi tuntud
pöörlevad — rotatiiv — mootorid, millised
oma üldise konstruktsiooni kui ka jahutus-
viisiga on aluseks praegustele õhujahutu-
sega (tähekujuliste) mootoritele.

Kuna praegu aga õhujahutusega pöörle-
vad mootorid on peaaegu täiesti tarvitusest
kõrvaldatud, tuleks küsida, miks neid nüüd
enam edasi ei arendata ega kasutata. Sel-
leks on küllalt kahest vastusest:

1. pöörlevail mootoreil on liiga suur
kütte- ja määrdeainete kulu,
2. nende võimsus on piiratud, sest suur-
test tiirudest tekkinud tsentrifugaal-
jõud võib suurevõimelistel mootoritel
suured silindrid karteri küljest lahti
rebida.

Sõjaajal, millal aga kütte- ja määrde-
ainete kulu polnud olulise tähtsusega ning
mootorite võimed olid veel vastuvõetavad
pöörlevatele mootoritele, olid pöörlevad
mootorid eelistatavad järgmistel põhjustel:

1. lühike kogu, mille tõttu lennuk oli
paremini juhitav (eriti hävitajad)
ega polnud ka vaatlus takistatud;
2. väike kaal, sest ükski sama raske vee-
jahutusega mootor ei arendanud nii
suurt võimsust;

3. lihtne lennuvalmis panek;

4. hea jahutus.

Kui lõppes Maailmasõda, olid mootorite
võimed tõusnud 100 HJ pealt juba 400 HJ
peale. Sellevõimelisi pöörlevaid mootoreid
oli aga eelnimetatud põhjusel võimatu ehi-
tada. Et aga õhuga jahutamise häid oma-
dusi veel hästi mäletati, oli peamiseks püü-
deks, saada õhujahut. mootor, mille silind-
rid seisaksid paigal ning millel peale selle
oleks veejahutusega mootorile võrdne kütte-
ja määrdeainete kulu.

Niipea kui ilmusid lennuasjanduse tu-
rule esimesed õhujahutusega statsionaar-
mootorid, siis nende levitajatel ja propa-
geerijatel olid väga suured eeldused mootorite
laialdaseks turustamiseks, sest neilt
oodatud paremused olid ilmselt näha. Vee-
jahutusega mootori suurimaks puuduseks
peeti tema jahutusseadist, millest kui lisa-
koormast püüti lahti saada ja millise puu-
duse õhujahutusega mootor kõrvaldas.
Peale selle oli sõjalisest seisukohast tähtis
kiirem lennuvalmis seadmine nii suvel kui
ka talvel, mida soodustas õhujahutusega
mootor. Need üksikud, kuid väga tähtsad
tegurid olid peamiseks põhjusteks, miks
praegu nii väga levinud tähekujulised õhu-
jahutusega mootorid leidsid kohe nii sooja
poolehoidu ja vastuvõtu. Õhujahutusega
mootorite juures jäid veel ära veejahutusega
mootorite juures ettetulevad jahutusseadise
rikked, millised põhjustasid mootori tööst
lakkamist ja sundmaandumist. Inglise len-
nuliinidel tehtud tähelepanekute järele on
veejahutusega mootoritega varustatud len-
nukitega mootoririkke tõttu tehtud sund-
maandumistest 50% jahutusseadisest tingi-
tud. See asjaolu ongi peamiseks põhjuseks,

miks Inglise riiklikel lennuliinidel praegu kasutatakse erandita õhujahutusega mootoreid.

Samuti Taani Kuninglikkuldel Õhuliinidel (Royal Dutch Air Line) mindi kestvate katsete tagajärjel 1929. a. üle õhujahutusega mootoritele.

Ameerikas algas õhujahutusega mootoritele üleminek natuke hiljem kui Euroopas, kusjuures lõpliku suuna selles andis Lindbergh'i ookeanilend. Teatavasti kasutas Lindbergh selleks lennuks õhujahutusega Wright „Whirlwind“ mootorit.

Kuigi praegu on õhujahutusega mootorid levinud väga laialdaselt ja neid üle maailma on enam tarvitusel kui veejahutusega mootoreid (iseги viimasel Pariisi lennuasjanduse-näitusel oli 75% kõigist mootorite väljapanekutest õhujahutusega mootorid) on siiski viimasel ajal hakanud uuesti üles kerkima küsimus, kumb on siiski parem, kas vee- või õhujahutusega mootor?! — Muidugi mõista on nii ühel kui ka teisel omad head ja vead, milliseid veejahutusega mootorite juures enam-vähem juba tunti, kuna õhujahutusega mootorite täpsed omadused hakkavad alles nüüd selguma, mil nad aastaid on olnud kestvalt praktiliseks kasutamiseks.

Praegusel ajal lennuasjandus areneb kahes üksteisest vähe lahkuminevas harus ja need oleks: 1) eralennuasjandus, mille alla kuuluksid kõik, nii reisi-, transport- kui ka sportlennukid ning 2) kaitseväge üksuste lennukid. Kui vaadata neid kahte, kaitseväge ja eralennukite gruppi lähemalt, siis võime neid kumbagi veel jagada eraldi mitmesse ossa selle järele, missuguseid eriülesandeid teatud osal on täita. Nende eriülesannete täitmiseks välja minnes kerkivad üles mitmesugused erinõuded, milliste täitmisel meil tulebki tõsiselt arvestada mootorit, kui tihedalt lennuki juurde kuuluvat osa.

Maakohtades, kus aastas temperatuur langeb niivõrd palju alla nulli, et juba mõjutab mootori käsitamist, on hakatud seda tõsiselt arvestama. Eriti põhjalikult kaalutakse seda küsimust kaitseväge lennukite juures, kui on ette näha, et temperatuuri muutused võivad mõjutada teatud aegadel lennuki lennuvalmsust. Kuna aga aja jooksul on kogutud rikkalikult praktilisi kogemusi ja andmeid nii vee- kui ka õhujahutusega mootori võimete ja omaduste kohta, siis kasutatakse neid tekkinud olukorra lahendamise juures alati kohe. — Et meil on tarvitusel mõlemat liiki mootoreid, võiks heita võrdlev pilk vee- ja õhujahutusega

mootoreile, välja minnes enam neist tingimustest, millistes töötab kaitseväge lennuki mootor.

Kui lennuasjandus arenes niikaugele, et iga päev tarvitataivate lennukimootorite võimed tõusid 500—600 HJ-ni, ennustasid mõned insenerid õhujahutusega mootoritele peatselt kadu, sest nende võime piiriks peeti 700 HJ, kuid nagu tegelik elu on näidanud, on aga õhujahutusega mootorid jõudnud juba ligi 1000 HJ. Nii oli Pariisi lennuasjanduse näitusel 9-silindriline Gnome-Rhone „Mistral“ 750 HJ, kuna 14-silindriline Gnome-Rhone „Mistral Major“ 2800 tiiru juures andis isegi 900 HJ. Seega on õhujahutusega mootorid oma ennustatud lõpp-piirist kaunis tunduvalt üle läinud, ega või ka edaspidise kohta öelda, kas mingisugune asjaolu saaks olla õhujahutusega mootorite arenemisele takistuseks, sest mis täna võimatu, võib kiirelt areneva tehnika tõttu homme olla juba täiesti võimalik.

Põhjapoolsetes maades, kus aastas temperatuur langeb tunduvalt alla nulli, aeglustab see tublisti lennukite lennuvalmispanekut. Eriti suurejõuliste mootorite käimapanek on hädaohtlik mootorile vahest isegi siis, kui temperatuur on ainult mõned kraadid alla nulli. Nagu teada, on õhujahutusega mootori sees võrdlemisi suured laagrite pinnad ja peenikesed õlikanalid. Kuigi mootorit seisma pannes anumatest ja torustikust oli välja lastakse, jääb nimetatud peenikestesse kanalitesse õli ikka püsima ja hangub. Kui nüüd mootor lasta käima, siis üksteise vastas olevad laagrite pinnad, kust vahelt mootori seismajäämisel soe ja vedel õli ära valgus, lähevad hõõrumisest soojaks ning metall paisub. Kuna laagrite sisemistest pindadest eemalseisvad osad on külmad ning ei lase kogu osa paisuda, siis paisuvad seega ainult laagrite sisemised — üksteise vastas olevad — pinnad. Selle paisumisega surutakse aga laagrite vahe kokku ning õlikanalid pigistatakse kinni, millistes hangunud õli juba niikuinii raskesti liikus. Et selle all tõsiselt kannatab laagrite õlitamine, soodustab see omakord laagripindade üksteise vastu hõõrumisel temperatuuri tõusu ning võimalik on üldine laagrite sissepõlemine. Sellest hädaohust tingitult on meil maksmas korraldus, mootoreid enne tegelikku käimalaskmist käsitsi ringi ajada, et seega mootoris (anumasse) valatud kuuma õli kanalite kaudu laagritesse suruda ehk vähemalt kanalites olevat hangunud õli liikuma panna.

Kui väline temperatuur on -3°C , on nii õhu- kui ka veejahutusega mootorid

veel ühtlasi käimapandavad. Temperatuuri langedes tuleb aga mõlemaid enne käimalaskmist soojendada, mis tingimata vajalik suurejõuliste mootorite juures. Veejahutusega mootorite soojendamise läbiviimine on palju lihtsam kui õhujahutusega mootorite juures. Asetades kuum vesi mootoris, soojendab see jahutus-särgi kaudu silindrid ja nende lähedal asuvad osad ühtlaselt ära ning valades veel kuumat õli karterisse, soojendab see väntvõlli, nii et terve mootor soojeneb

võrdlemisi ühtlaselt. Selliselt soojendatud mootorit käima pannes pole kartat, et ta sisemiste laagripindade paisumise tõttu võib sisse põleda. Väga hästi soojendab mootorit kuum aur ning sulatab üles ringvoolu torudesse seisma jäänud vee, kui teda enne veejahutusega seadisesse kallamist väikese surve all torustikust läbi lasta. Muidugi nõuab see eriseadist, kuid täidab hästi oma otstarvet.

(Järgneb.)

E. R—s.

Lennukooli eelseisvast täiendusohvitseride kursusest.

Kaitseväge Ülemjuhataja ksk. 30. apr. 1936. a. — nr. 79 alusel avatakse 2. nov. s. a. kaitseväge lennukooli esimene täiendusohvitseride ettevalmistamise kursus.

Lennukooli tähendatud kursusele võivad pääseda vabatahtlikult need kodanikud, kes

1. ei ole alla 18 aasta ega üle 21 aasta vanad;
2. omavad vähemalt keskkooli (endise), gümnaasiumi, Tallinna või Tartu pedagoogiumi või Tallinna Tehnikumi hariduse;
3. on olnud E. V. kodakondsuses vähemalt 3 aastat;
4. omavad hääleõiguse Riigikogu valimistel ja rahvahääletusel ning riigiteenistuses olemise õiguse;
5. ei seisa kohtu või eeluurimise all ega ole tunnustatud maksujõuetuks äri alal;
6. vastavad tervislikult rivi- ja lennuteenistuse nõuetele.

Lennukooli võivad seega sisse astuda vaid need kodanikud, kes pole veel kutsutud tegelikku kaitseväeteenistusse või kes on juba kutsutud, kuid pole veel teenistusse ilmunud.

Lennukooli astuda soovijad esitavad vastava sooviavalduse Õhukaitse ülemale; sooviavalduse esitamise viimseks tähtpäevaks on 10. juuni s. a.

Sooviavaldusele tuleb lisada järgmised dokumendid:

- haridust tõendav tunnistus,
- ametlikult tõestatud päevapilt,
- lühike elulookirjeldus (kirjutatud oma käega),
- allkiri, et vastab eespool tähendatud pp. 3, 4 ja 5 nõuetele,
- perekonnaseisu tunnistus.

Alaealised, kes soovivad astuda lennukooli, peavad ühes sooviavaldusega esitama isa, ema või eestkostja ametlikult tõestatud nõusoleku.

Juhul, kui sooviavaldajal seisab alles ees kooli lõpetamine, võib haridust tõendav tunnistus esialgu jääda juurde lisamata. Sel juhul tuleb sooviavalduses tähendada, et kooli lõpetamise tunnistus esitatakse täiendavalt kohe pärast kooli lõpetamist. Tähendatud tunnistus tuleb esitada (kaasa võtta) hiljemalt arstliku ülevaatuse päevaks.

Sooviavalduse esitanud kodanikkudele antakse nende poolt ülesantud aadresside järele kirjalikult teada, millal tuleb kandidaadil ilmuda arstlikule ülevaatusele eespool p. 6 all tähendatud tervisliku kõlvulise kindlakstegemiseks ja millal tuleb ilmuda katsetele.

Arstlik ülevaatus ja sisseastumise katsed peetakse käesoleva aasta juunikuul teisel poolel, nii et lennukooli lõplikult vastu võetud kandidaatide nimed selguvad veel enne 1. juulit s. a. Viimane asjalugu võimaldab nendele kodanikkudele, kes lennukooli sisse ei pääsenud, astuda kaitseväge sundusliku kaitseväeteenistuse täitmiselise harilikus korras, samuti kandideerida soovikorral Sõjakooli aspirantide klassi, kuhu sooviavaldused ühes dokumentidega esitatakse 1. augustiks.

Arstlik ülevaatus lennukooli kandidaatidele peetakse Tallinnas, kaitseväge keskhagemaal vastava erikomisjoni ees. Ülevaatus ei kesta üle ühe tööpäeva ja on tasuta. Sisseastumise katsed tulevad korraldamisele lennukoolis juhul, kui lennukooli astuda soovijaid pärast arstlikku ülevaatus

on rohkem, kui on kavatsetud vastu võtta. Katsed on kirjalikud järgmistest ainetest:

- eesti keeles (kirjanduslik või üldteema);
- kodumaa ajaloo, geograafias või majandus-politilistes küsimustes.

Kirjalikkude tööde täitmiseks antakse aega 3 tundi, kusjuures ei ole lubatud kasutada mingisuguseid raamatuid.

Väljaspool Tallinat elavail kodanikkudel tuleb arvestada asjaolu, et arstlikuks ülevaatuseks ja katsete sooritamiseks nendel tuleb Tallinnas viibida 2—4 päeva, mis on olnud esitatud sooviavalduste arvust. Teatavasti sünnib sõitmine Tallinna ja sinna elamine arstliku ülevaatuse ja katsete päevadel kandidaadi kulul.

Lennukooli lõplikult vastuvõetud kodanikkudele antakse kirjalikult sellest teada hiljemalt 1. juulil s. a. ühes teadaandega, millal ja kuhu tuleb ilmuda teenistusse.

Lennukooli teenistusse ilmunud kodanikud loetakse astunuteks tegelikku kaitseväeteenistusse; nad nimetatakse lennukooli aspirantideks ja kannavad erivormi. Õppetöö lennukoolis kestab 19 kuud, millise aja kestel korraldatakse ka katsed. Pärast seda 3 kuud suvist praktikat lennuväe üksustes; seega kestab kogu kursus lennukoolis 22 kuud, mille kestvusl nendega võetakse läbi üldine sõjaline õppekava ja lennutehniline erikava.

Aspirandid, kes edukalt on õppinud lennukoolis ühe aasta, ülendatakse nooremallohvitserideks. Kursuse lõpul katsed edukalt sooritanud ja ohvitserikutsele vääriliseks tunnustatud aspirandid ülendatakse

lipnikkudeks ja kinnitatakse kaitseväge lennuriteks.

Lennukooli lõpetanud aspirantide seast, kes soovivad saada kaadriohvitseriks, valitakse välja Kaitseväge Ülemjuhataja poolt määratud arv kandidaate ettevalmistamiseks kaadriohvitseri kutsele. Need aspirandid pärast lennukooli lõpetamist ei ülendata lipnikkudeks, vaid määratakse teenima lennuväeosadesse lendurite ametikohtadele (vastava palgaga) portupei-aspirantidena — üleajateenijatena.

Pärast 2-aastast teenistust portupei-aspirandina võivad nemad kandideerida sisseastumiseks Sõjakooli ohvitserideklassi, milleks peavad sooritama sisseastumise võistluskatsed. Tähtendatud katsetest on võimalik osa võtta kolm korda (kolmel aastal); kolmandal korral katse mitte-sooritanud portupei-aspirandid vabastatakse tegelikust kaitseväeteenistusest.

Arvesse võttes, et portupei-aspirantideks võivad saada gümnaasiumi haridusega enam-vähem kvalifitseeritud kodanikud, ei paista olevat tõenäoline, et portupei-aspirandil ei läheks korda kolmel korral sooritada sõjakooli sisseastumise võistluskatseid, — eriti juhul, kui aspirant eelmistel aastatel tõsiselt tööd on teinud.

Sõjakooli ohvitserideklassi vastuvõetud portupei-aspirandid ülendatakse lipnikkudeks. Täienduskursus kestab lennuväest sissepääsenud kasvandikele 1 aasta, millelejärel pärast 6-kuulist juhtimispraktikat väeosades ülendatakse vääriliseks tunnustatud lipnikud nooremleitnantideks kaadriohvitseri õigustega.

H. J.

SMÜ peakoosolekut.

Volinikekogu aastakoosolek peeti 26. aprillil. Koosolekust võttis osa 59 voliniku, puudus 14 voliniku.

Koosolekut juhatas kolonel V. Trossi ja protokollis kapten M. Martsoo.

Tegevuse ja kassa aruanded esitas ühise esimees kindral-majoor T. Rotberg, täiendades neid põhjalikkude seletustega. Selles osas on juba „Sõdur“ nr. 16/17 ilmunud pikem ülevaade. 1. detsembril 1935. a. esmakordselt tegevusse astunud nõunikekogude tegevusest andsid ülevaate nende esimehed. Nõunikekogud on asunud tegevusse väga energiliselt ja nende töö soodustav mõju ühisele ärilisele tegevusele on tuntav.

Koosolek kiitis aruande ja juhatuse ning nõunikekogude tegevuse üksmeelselt heaks ja avaldas tänu.

Aruande juures kutsus esile kõnelusi lootusetat võlgnike arvel seisev võlasumma, mis asjasse süvenematult paistis liiga suurena, kuid kuulates ära juhatuse, revisjonikomisjoni ja asjatundjate selgitusi, ei leitud selles midagi ebanormaalselt.

Eelarve ja tegevuskava esitas kolonel M. Jervan. Ühes aruandega liikmetele laiali saadetud eelarve oli tasakaalus kr. 140 220 00, kuid seda täiendati juhatuse ettepanekul uue osakonna ja jaoskonna avamise ja revisjonikomisjoni tasu suurendamise arvel ning eelarve lõplikult kujunes

tasakaalus kr. 147 600 00. Kasu loodetakse saada 9,5%, mis on möödunud aastaga võrreldes veidi tagasihoidlikum. Läbimüük on arvestatud eelmise aasta piirides. Tagasihoidlikkuse on tinginud teatava määraneni elukalliduse tõus 10% võrra. Kuid alanud aasta esimesed kolm kuud on siiski näidanud tõusu keskmiselt 15,7%; eriti suured tõusud on Pikal tän. — 46%, Juhkentalis 34% ja Virus 33%. Tõus on kirjutatav läinud aasta jooksul algatatud uute tegevusealade — välisveini ja uue kaitseväävormiga seotud tarvete ning ka liikmete kasvu ja elava propaganda arvele.

Tegevusekavas väärrib märkimist:

- osakonna asutamine Viljandisse, jaanõude jaoskonna avamine Narva osakonna juurde;
- naisringide asutamine osakondade juurde;
- rätsepa- ja kingsepatöökodade ümberkorraldamine ühisesse ruumi paigutamisega;
- teenijatele hoiu- ja abiandmisekassa asutamine;
- välisveinide ja napside vahenditult importeerimine;
- liikmete ja tarvitajate koondamine ühisuse ümber veel suuremal määral.

Tegevusekava ja eelarve kiideti üksmeelselt heaks.

Läinud aasta tegevuse puhaskasu kr. 12 067 07, jaotati järgmiselt: liikmetele osakasuks 8% — kr. 2500, liikmetele ostukasuks 3% — kr. 5700, tagavarakapitaliks 30% — kr. 3 620 12 ja juhatuse käsutusse kr. 246 95. Sõnavõtte kutsus esile ostukasu suurus. Liikmed nõudvat ostukasu tõsta 5% peale. Juhatuse seletusest nähtus, et teised ühistegelised ettevõtted siiski nõnda suurt ostukasu ei maksa, vaid see kõikuvat 0,5—2% vahel. SMÜ oleks ka praegu raske suuremat ostukasu maksta, sest tema oma kapitalid on ikkagi alles väikesed, mille tagajärjel temal tuleb kaupu võlgu osta ja seega maksta kallimat hinda, kui see võimalduks kohemaksetava raha eest ostes. Ühistegevuse eesmärk on oma ettevõtteid kujundada tugevateks oma kapitali poolest, sellega kujuneksid nemad tugevaiks ja võistlusvõimelisemaiks era-ettevõtetega ning sellega kaitseksid oma liikmete huvisid paremini kui kõrgete ostukasude maksimisega. Puhtakasu jaotuskava võeti vastu peaaegu ühel häälel.

Põhikirjas võeti vastu täiendused ja muudatused, mis käsitlevad küsimusi:

§ 11 täiendati sellega, et ühisuse liikmeiks võiksid olla: reservis ja erus

olevad ohvitserid, kv.-ametnikud, üleajateenijad allohvitserid ja ohvitseride kohtadel teenivad eraisikud (p. 2), Vabadusristi kavalerid (p. 5) ja kaitseliidu pealikud, alates rühma pealikust kõrgemale, ja naiskodukaitse esinaised (p. 6).

§ 52 täiendati sellega, et nõunikekogude asutamise ja likvideerimise otsustab juhatust.

§ 53 täiendati sellega, et nõunikekogud on kohustatud kontrollima kohalikke ühisuse ettevõtteid ja juhatust on õigustatud neile andma juhendeid.

§ 55 on asendatud sõna „kontrollimine“ sõnaga „revideerimine“ selleks, et kindlat vahet teha nende kahe mõiste vahel, millest esimene on juhatuse ja nõunikekogude ja teine revisjonikomisjoni ülesandeks.

§ 56 on muudetud selliselt, et tulevikus moodustatakse revisjonikomisjon järgmiselt: komisjon koosneb viiest liikmest, kellele valitakse viis kandidaati; vähemalt kolm liiget ja üks kandidaat valitakse Tallinnas asuvate liikmete hulgast; esimees peab asuma Tallinnas. Muudatus on suunatud sellele, et hoida kokku kulutusi revisjonikomisjoni ülevalpidamiseks. On mõeldud, et revisjoni teostab komisjon Tallinnas, kuna väljaspool seda asuvad liikmed ja kandidaadid teostavad üksikuid ülesandeid komisjoni otsusel, millest peaylesandeks on inventuuride tegemise juures viibimine.

§ 57 on samuti „kontrollimine“ asendatud „revideerimisega“ ja võimaldatud kandidaate rakendada revisjonikomisjoni tööle.

§ 64 on välja jäetud amortisatsioonikapitali moodustamine, suurendatud tagavarakapitaliks arvatavat protsenti 30 peale ja puhtakasu ülejäägi jaotamise ettepanek volinike kogule on tehtud ülesandeks esitada juhatusel.

Vaadati läbi ja kinnitati võlgumüügi tingimused. Täiendused ja muudatused olid suunatud võlgade kättesaamise kindlamale garanteerimisele, aga osalt ka juhatuse vabamale tegevusele, peaasjalikult vahetades organisatsioonide, asutiste ja ärisõpradega. Võlguolevatelt summadel tulevikus arvestatakse protsent seaduse poolt võimaldatud kõrgemal määral — koloniaalainete võlgade eest pärast ühte kuud ja teiste ainete ja tööde eest pärast kolme kuud.

Otsustati asutada SMÜ ametnikkude hoiu- ja abiandmisekassa, mis taotleb eesmärke: võimaldada äri ametnikel koguda kapitali, neid aineliselt abistada ja seega rohkem siduda äri külge ja tõsta nende vastutuvõimet. Vastavad normid võeti

vastu, mis hakkab otsekohe maksma. Kassa heaks maksab ühisus igal kuul 4% ametnike palgast — kassa abiandmise kapitali osasse; liikmed ise maksavad igal kuul 5% oma palgast kassa hoiukapitali moodustamiseks. Kassa juhtimiseks moodustatakse organid võrdsel alusel SMÜ juhatuses ja kassa liikmeist.

Koosolekul ülestõstetud küsimuste all rõhutati veelkord mõne liikme poolt ostukasu tõstmise vajadust, mõningate standartkaupade sisseseadmist ja võimaldamist liikmeil reservist osa võtta ühisuse juhtimisest juhatuse koosseisus.

Juhatusse valiti ühel häälel tagasi seni sed liikmed kindralmajor T. Rotberg ja kolonel M. Tuisk. Kandidaadiks kol.-leitnant A. Laats.

Revisjonikomisjoni valiti: Tallinnast — kolonelid A. Balder, M. Kattai (endised), K. Haas ja J. Martins, kandidaatideks — kol. E. Melts, kv.-am. A. Leht ja major J. Tomson; Tartust — prof. Rinne, kand. — major Derrik; Võrust — kol.-ltn. Lukas, kand. — major Tooming; Rakverest — res.-kv.-am. Remma, kand. — major Einpaul; Narvast — kol.-ltn. Saal, kand. — major Luik; Pärnust — major Mihkelson, kand. — res. kv.-am. Siliksaar; Viljandist — kol.-ltn. Raud, kand. — kapten Jüriste.

Koosolek kestis 5 tundi ja möödus üksmeelses töömeeleolus. Koosolekule järgnes ühine eine ühisuse XV aasta eduka tegevuse puhul.

Arcturus.

Lehekülg Vabadussõjast.

Res.-kolonel **Liivak.**

2. detsembril 1919. a. algasid Tartus rahuläbirääkimised Nõukogude Venemaa valitsuse esindajatega.

Vene delegatsioon seadis üles meile täiesti vastuvõtmatud rahutingimused. Muude hulgas nõuti, et riigi piiriks Eesti ja Nõukogude Venemaa vahel oleks joon: Kunda, Sonda jaam, Rannapungerja, Peipsi järv ja endine Võru maakonna piir.

Oma nõudmiste jõuga pealesurumiseks algas Narva rindel olev 7. armee suurte jõududega pealetungi Narva linna rajoonis, mis kestis 7.—20. detsembrini.

Pealetungid Narva rindelt (Sala, Dubrovka, Annenskaja) nurjusid ja 17. detsembriks venelased koondasid Suur-Žerdjanka, Ustje-Žerdjanka, Kossari, Kriuša külade rajooni 163., 164., 165., 93., 94., 95., 96., 82. ja 83. polgud ja 8 patareid — 31 toru (nendest Nisõi rajooni 4 — 3" ja Marinski rajooni 4 — 42"). Ööl vastu 18. detsembrit läks neil korda 7 polguga (93, 94, 95, 96, 82, 83 ja 164) üle Narva jõe tungida ja meie 1. polgu osad Narva jõe läänekaldalt taganema sundida Väskate suunas.

Punaste löögigrupil oli ülesandeks oma alla võtta Mustajõe, Auvere külad ja Auvere jaam, et sellega Narva rinde seljaltaha pääseda,

Tekkinud ohtliku seisukorra likvideerimiseks 4. polgu I pataljoni ülem kpt.

Steinmann sai 1. diviisi ülema käsu minna 1. polgule appi 2. rooduga (1. ja 3. rood ja 4 rk).

Lahingust osavõtnud ohvitseride kirjelduste järgi on appimine ja läbimurde likvideerimine teostatud alljärgnevalt.

1. ja 3. rood olid varus Narva-Jõesuus, Kudrukülas ja r. klp. komando Riigi k. Mehed olid saunast tulnud ja oli tegemist, enne kui neid sai ärkvele. 18. 12. kell 0530 olid roodud juba Auvere mõisas, kus 1. polgu ülemalt käsu said 1. polgu II pataljoni ülema käsutusse Mustajõe külasse minna, kuhu nad jõudsid kell 0800.

1. polgu II pataljoni ülem andis kpt. Steinmannile käsu pikendada II pataljoni rinnet vasakule. Käsk täideti, seisukohad võeti sisse ja pataljoni ülem kpt. Steinmann läks isiklikult ette, et olukorda selgitada.

Kõrgema kätse otsast ta näeb, et umbes 100 sammu eemal orus punaste hiigelparv on end korraldamas pealetungiks ja karjub: „Poisid, soomus siinsamas, hurraa, edasi poisid, soomus, soomus!“ Silmapilk kargab ahelik maast üles ja tormab hirmsa kisa ja karjumisega punaste kallale. Punased seisid kui halvatud paigal, üksikud, vististi roodu ülemad ja komisarid, tegid katset vastuhakkamiseks, kuid nende korraldused kadusid püsside raginasse ja hurraakarjumisse ja kogu see

parv algas paanikalist ta-
ganemist Narva jõe idakal-
dale. Seda nähes meie sõ-
durid jooksid neile järele,
torkisid täakidega, haara-
sid paljudel kraest kinni
ja võtsid vangi.

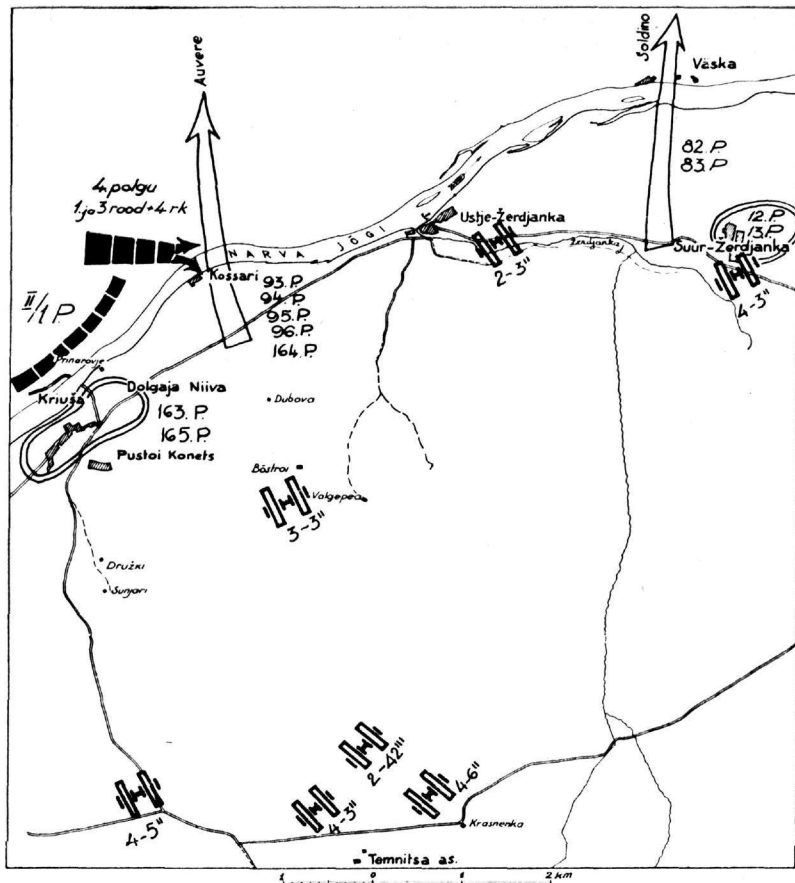
Alles jõe kaldale jõu-
des saadi aru, kui suured
punaste jõud olid meie vas-
tas. Kogu jõgi, nii pare-
male kui vasakule oli täis
põgenevaid vaenlaste sal-
ku. Tulistati nii palju kui
jõuti. Punaste kaotused
surnutena olid rängad, ain-
ult Kossari talude juures
oli 50 laipa. Kahjuks ei
jõudnud rk-d sügava lume
tõttu nii ruttu järele, kuid
nendele oleks siin küllalt
tööd olnud. Jõudes jõe
kaldale paiskuti ahelikku,
sest vaenlane oli vastupanu
organiseerinud Kossari tal-
ludes, kust meie peale avati
rk tuli. Kuid selleks
ajaks jõudsid ka meie rk-d
kaldale ja avasid tule talu-
de pihta, mis punaseid
sundis sealt lahkuma ainult
klp-jaid kaasa võttes.

Meie sõdurid jooksid üle jõe, ladusid
mahajäetud klp-lindid ja padrunitest kastid
reele ja vedasid oma järele Narva jõe lää-
nekaldale, kuna Kossari talud pandi põ-
lema.

Vabadussõja algusest lahingutes karas-
tatud 2 roodu ja osa klp. k-do hoogsalt peale-
tungiga aeti nurja punaste ettevalmistatud
lõök. Suured kaotused sundisid punaseid
loobuma teiskordsest katsest üle Narva jõe
tulla.

Meie kaotused: 3 surnut, 3 haavatut,
1 põrutatu. Selles lahingus sai haavata
ka pataljoni ülem kpt. Steinmann ja klp.
k-do ülem ltn. Johannes.

Sõjasaak: 24 kasti rk linte, 1 granaadi-

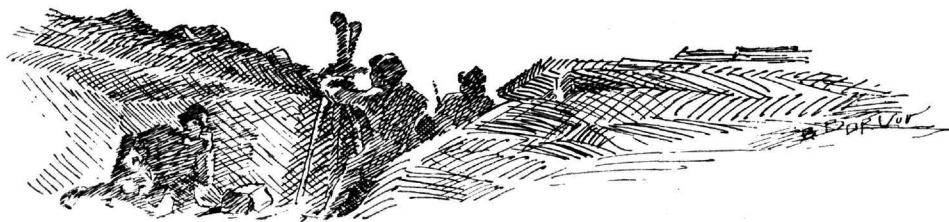

4. polgu osade (1. ja 3. rood + 4 rk) vastulõök Kossari juures.

viskaja, 2 kasti granaate, padrunid, püssid
ja hulk telefonikaablit.

Kell 1800 olid roodud juba jälle Au-
vere mõisas.

Kindral Tõnisson kirjutab oma kirjas
kpt. Steinmannile: 18.12.19. „Pea omaks
kohuseks Teid, härra kapten, kõige süga-
vamalt tänada selle hiilgava pealetungimise
eest, mis Teie täna oma rooduga kodumaa
kaitseks olete toime pannud... Kahetsen
väga, et haavamise tõttu võitlejate ridadest
lahkuma peate... Palun ltn Juhanesele
minu südamlisi tervitusi üle anda. Ma
kahjatsen väga, et see äärmiselt tubli oh-
vitser ka haavata sai. Andke mõlemale
roodule minu sügavat tänu üle.“

Suurriikide areng Napoleoni langusest kuni tänapäevani.

Koostanud Saksa end. riigisekretär V. Kühlmann.

(Sisukord ja Kv. staabi raamatukoguregistri number vt. „Sõdur“ nr. 6—8).

Sissejuhatuses autor märgib, et küsimus kuulub praktilise politika valdkonda, mida autor uurinud kogu oma eluea kestel. Seejuures küsimuse analüüsi aluseks autor seab möödunud sajandi kui rahu ja arengu ajastu. Teose kujunemine on teostunud Kalifornias Berkeley ülikoolis peetud loengute alusel.

Esimese kahe peatüki „Mered ja ookeanid kui kultuurikeskused“ ja „Uuemaid arenemissuunde Vahemeres“ mõtted on kokkuvõtlikult käsitletud „Sõduris“ nr. 12—13, lhk. 277—278.

Järgnevalt peatub autor „masside ajastu“ juures. Alates Viini kongressist kuni Versailles rahulepinguni on valge rass tugevasti kasvanud. Ameerikas on valge rass peagu välja suretanud indiaanlased ja u. 10,5 miljonit neegrit on esimeses järjekorras ära kasutatud tööjõuna istandustes. Võib eksimatult väita, et valge mees on kogu Ameerika oma kätte haaranud. Atlandist kuni Vaikse ookeanini (v. a. Gröönimaa), mis kokku teeb 40,4 miljonit km² ühes 200 miljoni elanikuga.

Austraalia ja Uus Meremaa kuuluvad samuti valge rassi uuemate võitude hulka. Seejuures on viimaseil aastail tugevasti tõkestatud sisserändamine nendele aladele. Suhteliselt teiste maa-aladega on Austraalia ja Uus-Meremaa nõrgasti asustatud, mis on kutsunud esile Jaapani ihad nende alade järgi, kuna tema oma territoorium ei suuda mahutada intensiivset rahva juurdekasvu.

Aasias on Siber veel suhteliselt nõrgalt asustatud, kuigi XIX sajandi keskel olnud 3 miljonilt on elanike arv käesoleval ajal tõusnud 19 miljonile.

Mõned jaapani publitsistid on avaldanud arvamist, et Venemaa tuleks Siberis tagasi suruda Baikali järve taha ja Ida-Siberis luua Jaapani ülemvalitsuse alla kuuluva vene valgekaartlaste asundus. Kuigi Aasias on veel määratumad alad eurooplaste ülemvalitsuse all, nagu India kuningriik ja Hollandi asumaad, pole need valge rassi levimispaikadena nimetamisväärased. Asub neis

mais vaid arvuliselt väikene kiht valitsejate ja ametnikkude näol.

Aafrika on täielikult valge rassi ülemvalitsuse all, kuid ka siin on hõre valitsejate kiht. Milline võib olla Aafrika saatus tulevikus, on raske ette näha, sest Maailmasõjas ja praeguses Itaalia-Abessiinia sõjas õpivad neegrid moodsat sõjakunsti ja moodsaid relvi. Kui siia juurde arvata rassidevahelise vaenu õhutamist mõnede rahvaste poolt, siis võib see tulevikus esile kutsuda komplikatsioone Aafrika küsimuses.

Linnulennult vaadates võime maakera jaotada järgmiselt: Euroopa, Ameerika ja Austraalia täielikult, Aafrika osaliselt — kuna neegrirass võib seal tulevikus oma sõna öelda, Siberi täielikult ja osalt ka Väike-Asia, Kesk-Asia ainult valitsemise seisukohalt — kuuluvad valgele rassile. Ainult Jaapan ja Hiina on omaette üksused, kusjuures viimane põeb tõsist sisemist kriisi. Jaapan aga omab tänapäev laevastiku ja armee, mida võib võrrelda maailma parimatega.

Masside väärtust hinnates ei pea unustama nende organiseerimise astet. Kuigi lavaline võrdlus sünnib absoluutsete arvude alusel, siiski üldine masside väljaõpe ja valmisolek on määratu tähtsusega, nagu seda näitas Maailmasõdagi. Isegi Saksa-maa ei saanud Maailmasõja ajal suurt osa relvakandevõimelisest kontingendist kasutada otsustavates lahingutes väljaõpetamatuse tõttu.

Milline on olnud valge rassi juurdekasv, seda iseloomustavad kaks arvu: Euroopas 1800. a. oli u. 185 miljonit ja 1910. a. 560 miljonit elanikku. Seesugust juurdekasvu on kahtlemata soodustanud möödunud sajandi hügieenilise olukorra paranemine hulgaliste leitudist tõttu arstiteaduse alal ja sellest sõltuvalt inimese eluea pikenemine. Kuid nagu puud ei kasva taevani, nii ka valge rassi juurdekasvus on tekkinud peatus. Siin otsitakse põhjusi ja tuuakse teooriaid „vanadest“ ning „noortest“ rahvastest, kuid vist rohkem paikapidavad on psühholoogilised põhjused. Siin esimeses järjekorras majandusliku olukorra halvenemine, teisalt

moodsate naiste tahtmatus rase olla, janu paenduvuse ja ilu järgi jne. Muidugi need nähted on ajutised ja uued teooriad rahvatõugudest aitavad kaasa uuesti rahvaarvu suurendamisele. Milline võiks olla rahva juurdekasvu poliitiline tulemus?

Perioodi kestel, mil rahva arv u. 380 miljoni võrra kasvanud, on ka elutingimused tunduvalt muutunud. Korteriolud, riietus, toitlus, haridusolud ja lõbustused on tänapäeval palju soodsamad ning kättesaadavamad kui möödunud sajandi keskpaiku. Samal ajal on rahvad nivelleerunud, s. o. klassivahed on peagu kadunud. Üldiste tingimuste kõrval on rahvaste hariduslik tase väga ühtlaseks muutunud. Kaugused on kadunud — odavad reisud, kino ja raadio seovad kõiki maanurke ning suurlinnad lähendavad järjest enam kõiki rahvakihte. Kui XVII ja XVIII sajandil olid üksikud vürstid ainuvalitsejad, siis XIX sajandil valgustuse ning industrialiseerimise tõttu tõusis masside majanduslik tase ja ühtlasi ka enda-väärtuse hindamine. Maailmasõda nõudis massidelt nende viimast ja suurimat ohvrit — elu ja seda nad andsid seal, kus olid rahvuslikud eesmärgid selged. Venemaa ei suutnud leida kontakti massidega ja tagajärg oli kokkuvarisemine revolutsioonis. Kuid massid näitasid end ka Saksamaal revolutsioonipuhangutega ja võitjais riiges sisemiste vastolude tekitamisega. Nende nähete tulemuseks on paljudes Euroopa riiges täidesaatva võimu kõvendamine, võrreldes ennemaailmasõja-aegsega. Kuid on ilmne, et seesugune võim püsib ainult masside endi volituseandmisel. Isegi lähem ajalugu näitab seda, sest Stalin pärast mõndaega kestnud ilma volitusteta valitsemist pöördub jällegi masside poole valimisega. Tänapäev on masside ajastu ja sellest on kõikjal aru saadud. Rahvuslikud suurpidustused, kus osavõtjaid miljoneid ja kus iga osavõtja valjuhääldajate kaudu kuuleb juhi iga sõna — on loonud uue aluse juhlimiseks ning kontakti loomiseks. Kuna tehnika saavutused ja materjalsed olud annavad paljudele massist võimaluse tundma õppida mitmesuguseid kodumaa nurki ja võrrelda oma ning teiste maade olusid, siis on selge masside suur tähtsus riigielus. Käivad küll veel vaidlused mõtleteadlaste keskel masside mõju kohta, kuid näib küll õige olevat respektierida suurt prantsuse mõttetarka Gustave Le Bon'i, kes väidab, et massid peavad alati olema juhitud ja massid soovivad juhtimist. See tähendab, et massidel on osa riigielus, kuid neid peab õigesti suunda juhtima.

Masside olukorra mõistmiseks toob autor järgmises peatükis „masinateajastu arengus“ kokkuvõtte tänapäeva tehnilistest saavutustest. Autor püüab näidata, et inimene pole mitte masina ori, vaid masin on inimese sõber, tema töö kergendaja. Meie võime masinas näha abinõu, mis marxistliku mõttekäigu alusloed hävitab, sest tulevikus võib ette näha tehnika arenemise tõttu 5-päevast töönädalat ja tunduvalt tööpäeva lühenemist. Selle tagajärjeks on aga masside kehalise ja kultuurse olukorra paranemine.

Rahvasteliitu kui rahu alalhoidmiseks loodud institutsiooni käsitledes autor arvab, et see asutis juba oma idus Ameerika eemalejäämise tõttu — kaotas universaalsuse iseloomu. Rahvasteliit on kujunenud peamiselt suurriikide malelauaks, kus mängitakse nende huvidepoliitika kohaselt. Rahvusvahelise elu alusküsimused, nagu desarmeerimine ja majanduslik korrastus (tollid) pole Rahvasteliidu kaudu lahendust leidnud. Ka suuremaid konflikte, nagu Mandžuuria, Chaco ja Itaalia-Abessiinia sõda pole R-liit olnud suuteline lahendama. Muidugi ei saa eitada ka positiivseid külgi kõige lähemast minevikust — tekkinud raskuste lahendamise Jugoslaavia kuninga attentaadi järgi ja Saarimaa küsimuse korraldamine. Peamiselt aga on Rahvasteliit olnud riikide välispoliitikat juhtivate isikute kokkupuutekohaks mõtete vahetamiseks jooksvate poliitiliste küsimuste kohta. Elujõu omandamiseks vajaks Rahvasteliit reorganiseerimist.

Toorainete tähtsust maailma ajaloos hinnates, autor näitab, et rahu- kui ka sõjaajal on toorained olnud määrava tähtsusega riikide elujõule. Kivisüsi on alusteguriks olnud industrialiseerimise ajastul riikide elus. Itaalia ja Jaapani söetagavarade puudus on neid riike sundinud ekspansioonile. Saksamaa, eriti pärast Saarimaa tagasisaamist võib arvestada oma söetagavarade jätkuvusega. Metallid on teine tähtis tegur, millest oleneb riikide käekäik nii sõjas kui rahu. Skandinaavia ja Prantsusmaa võivad arvestada rauamulla ülejääki, kuna kõik teised Euroopa riigid peavad seda sisse vedama. Kuigi keskriigid Maailmasõjas polnud küllaldaselt varustatud metallidega, siis soodustas sõjapidamist Prantsusmaa kaevanduste sattumine sakslaste kätte kohe sõja alguses. Vill, puuvill ja puu omavad tööstuses tähtsuse, mida ei saa alahinnata. Toorainete kohta mainitud kokku võttes peab märkima, et ainult suurriigid määratu suure ter-

ritooriumiga võivad arvestada kõike vajalikku oma maa-alalt. Sellistena esinevad tänapäeval P. A. Ühendriigid ja N. Vene. Siia võiks arvata ka Hiina, kuid esialgu on seal liig nõrgalt arenenud teedevõrk ja puudub sisemine poliitiline ühtlus. Inglismaa kuulub samasse gruppi tingimisi, kui Suurbriti laevastik on merede valitseja, midu aga langeb lühikese ajaga kokku Inglise tööstus, sest emamaal puuduvad toorainete tagavarad. Seega toorainete probleem on tegur, milline riikide sõjalise potentsi hindamisel on enam väärt kui armeede suurus ja relvastis.

Armeede, laevastikkude ja õhujõudude olukorda analüüsid jõeab autor järgmistele seisukohtadele. M a a v ä e d vaatamata motoriseerimisele ja mehhaniseerimisele jäävad suures ulatuses sõltuvaks teedevõrgust. Kuna rahuajal mõnedki riigid loovad oma piiridele määratud kindlustatud barjääre (nagu Prantsusmaa idapiiril) ja kui sinna juurde arvata hulgalisi teede purustamisi, siis pole mingit tagatist, et tulevikusõda on lühikestusega liikvusõda ja selleks valmistatud materjal leiab otstarbekat kasutamist. Õ h u j õ u d u d e kasutamise alal tuleb kõigepealt eelistada pealetungi kaitsele, sest õhuruum annab võimalusi manöövri vabaduseks. Teisalt õhujõudude mõjul tuleb revideerida sõjateooriat, mille aluseks seni oli vaenlase sõjaväe hävitamine või nõrgendamine seni, kuni tekib juhtide keskel lootusetuse tunne. Moodsas sõjas on aga vaja kogu riigielu korrapärast funktsioneerimist, milleks keskustes peab olema töötamiseks soodus õhkkond. Kui aga võtta seesugused keskused õhujõudude pidevate pommituste alla, siis näib esile kerkivat masside rahunõue palju jõulisemalt kui juhtide seletused armee valmisolekust võitluste jätkamiseks kuski kaugel vaenuväljal. Seega riigiterritooriumi muutmiseiga lahinguväljaks ja masside moraali mõjutades peavad õhujõud õigustama oma olemasolu. M e r e j õ u d on ajaloos olnud otsustava tähtsusega, kuid kas nad seda on tänapäev? Vähemalt suurte laevade võrdlus (lahingulaevad) näitab, et siin on tegemist tugeva vähendamiseiga. Nelsoni ajal oli inglastel kuni 100 lahingulaeva, kuna tänapäeval: inglastel — 12, ameeriklastel 15, jaapanlastel — 6; prantslastel — 6 + 2 ehitamisel; itaallastel — 4 + 2 ehitamisel. Seda on põhjustanud üheltpoolt moodsa lahingulaeva kolossaalne hind — 35.000 t lahingulaev umbes 180—200 miljonit krooni, kuna teisalt õhujõudude tõsine oht lae-

vastikule. Ühe lahingulaeva kaotus on määratu, kuid selle uputamiseks vajalise lennukite arvu kohta puuduvad esialgu kogemused. Siit on ka selge üks tõsiasi, et riik, kes tahab valitseda meresid, peab omama peale kõige tugevama laevastiku vähemalt oma rivaalile võrdsed õhujõud. Kokku võttes moodsa sõja vahendeid peab mainima, et alates tagantlaetava püssi ja kuulipilduja leiutamisest on eeldatud tulevikusõdaks kolossaalse hävituse tõttu võimatuiks ja sama arvamine on ka tänapäeval. Ühtlasi on kõik need „võimatud sõjad“ tõendatud, et inimese võimeil ohte ja raskusi kanda pole piiri. Inimese tahe ja julgus on suuteline ületama kõiksuguseid kole-dusi võidukalt.

Esimese osa oma tööst autor lõpetab ülevaatega „uustulnuist“, s. o. suurriigest, kes võivad tagasi vaadata vaid 60-aastasele eksistentsile. Need on Ameerika Ühendriigid, Saksamaa, Itaalia ja Jaapan. Kuna Am. Ühendriigid omavad laienemisvõimalusi ja huvipiirkondi Ameerika kontingendil, siis lähemat analüüsi autor ei teosta.

S a k s a m a a kohta arvab autor, et 1871. aastal ühendatud riigina ja lühikese aja kestel õitsele lõönuna tabas Maailmasõda Saksamaad liiga vara. Asumaade politika alal oli võimsa vastasena esile kerkinud Inglismaa, kuna Saksamaa polnud veel valmis nendel aladel võitluseks; läänes olid vanad vaenuvahekorrad ja idas rassilised vastolud. See olukord tõi koalitsioonisõja ja Saksamaa esimese uustulnuna pidi veendumas selles tuleproovis oma vastupanu võimetuses koalitsioonile.

I t a a l i a l on ajaloolisi vastolusid Prantsusmaaga Vahemere ja Põhja-Aafrika kalda pärast. Nii ka Maailmasõja lõppedes pidi Itaalia leppima saagijagamisel vaeslapse osaga. Sellest esialgne vahekordade jahtumine Prantsusmaaga. Hiljem üleskerkinud Austria küsimus lõi Itaalia vastolu Saksamaaga ja seda kasutas Prantsusmaa, et Itaaliat tõmmata enda sõiduvette oma lõunapiiri tagamiseks ja kaitsejõudude suurendamiseks Reini kaldal. Kompensatsiooniks olid Liibia kõrbealad (114 000 km² maa-ala 800 elanikuga) ja Prantsuse Somalimaa osa 800 km² suuruses ning osa aktsiaid Djibouti—Addis Abeba raudtee peale. Kuna Itaalia tänapäeva aktsioon — asumaade küsimust lahendada relvadega Abessiinias, pole veel lõppenud, siis näeb autor seejuures järgmisi poliitilisi kombinatsioone. Itaalia praegune poliitiline suund: 1) Austria eestkostjana, 2) asumaade valla-

tajana ja 3) Vahemere valitsemisele püüdmine on vastolus mitmete riikide huvidega. Sõjaline kokkulepe Prantsusmaaga annab Itaaliale Prantsusmaa garantii Austria küsimusis, kuid samal ajal on Itaalia vallutamised ja Vahemere valitseja seisukohale püüdmine vastolus Prantsuse politikaga. Kuna samal ajal Itaalia ekspansioonipolitika riivab kõige enam Inglismaa huve, siis tuleb Itaaliale arvestada seda maailmariiki. Siit järeldus, et teine „uustulnu“ on end mässinud väga keerukasse poliitilisse kombinatsiooni, milles kokkupõrge Inglismaaga on tõenäoline ja Prantsusmaa huvid Vahemeres pole vähemad Inglise omadest. Autor poeatab oma aine käsitlusele ka lühimärkuse, et Itaaliale võimusuurendamiseks Vahemeres oleks küllalt koostööst Saksamaaga, kuid seejuures Itaalia peaks loobuma eestkostja osast Austria suhtes.

Jaapan uustulnuna peab autori arvates ette nägema huvipiirkondade kokku-

puudet Vaikses ookeanis Ameerika, Inglismaaga ja Hiinaga. Samal ajal on vahekorrad Jaapani ja N. Vene vahel kogu aeg pünevil. Tekib aga kokkupõrge Ameerika, Inglise ja Hiina koalitsiooniga, siis jääb N. Venel soodus võimalus enda olukorra konsolideerimiseks. Nii võib tekkida ka kolmanda uustulnu ümber võimas koalitsioon, võitluses millega Jaapan peab tõendama enda kui suurriigi olemasolu õiguslikkust.

*

Eeltoodu on alusbaasiks maailmapolitika aluste mõistmiseks, et järgnevas osas näidata üksikute riikide praegust olukorda ja tuleviku suundi. Teoses, kuigi üldiselt püütud olla objektiivne, pole pääsetud mööda Saksa küsimuste ja huvipiirkondade käsitletul teatud aarialikust vaatekohast. Peamiselt paistab teose esimesest osast heade suhete loomise püüe Inglismaaga ja Itaaliaga.

M.

(Järgneb.)

Belgia ratsaväe motoriseerimine.

Polska Zbrojna nr. 113 — 1936. a.

Sageli loeme artikleid, millised käsitlevad välismaa sõjavägede motoriseerimist, kas tervikuna või üksikute relvliikidena.

Relvliikidest kuulub ratsaväe motoriseerimise küsimus kahtlemata huvitavamate hulka.

Esiteks seepärast, et siin on tegemist iseisva relvliigi kaduga; teiseks, et ratsahobuse asendamine mootoriga on raskem kui suurtükiväe- või voorihobuse asendamine mõne muu mootor-veovahendiga.

Peab tähendama, et kogu ratsaväe motoriseerimine nii praegu kui ka lähemas tulevikus pole läbi viidav, vaid see küsimus kuulub veel teoreetiliste arutluste hulka. Veel üheski riigis pole mõõgad ja piigid sõjamuuseumidesse antud.

Kuid igaüks kaasaja sõjaküsimusi uurija peab kinnitama, et paljudes esirinnas sammuvates sõjavägedes on ratsavägi pidanud läbi elama suuri muudatusi.

Need muudatuse protsessid on läinud kahte erinevasse suunda.

Üks suund on viinud suurte ratsaväe koondiste (üksuste) osalisele asendamisele suurte soomusosadega. Selle voolu esindajaks on vastuvaidlemata prantsuse D. L. M. (Di-

vision légère motorisée), kuna teise suuna esindjana oleks suurte ratsaväe koondiste allüksuste motoriseerimine.

Klassikaliseks teise suuna elluviimise näiteks oleks Belgia ratsaväe motoriseerimine.

Olemasolev Belgia ratsakorpus pärast 1935. a. reorganiseerimist säilitas küll oma nime, kuid lisandusega „tüüp 1935“.

See lisandus laseb oletada, et ratsakorpusorganisatsioon pole veel lõplik, vaid kuulub muutmisele ning ta võib kerge südamega edaspidi asendatud saada ütleme „tüüp 1938 või 1940“. Rohkem veel seepärast, et belglased, nagu pärastpoole näeme, ei loe „tüüp 1935“ veel ideaali lähedaseks ja asuvad tema suhtes kaunis kriitiseerival seisukohal.

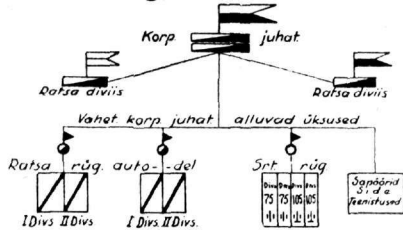
Belgia ratsakorpus praegune organisatsioon on toodud järgnevates skeemides.

Nagu nendest skeemidest näha, koosneb ratsakorpus kahest suurest ratsaüksusest, nimelt kahest diviisist ja väeosadest, millised vahetult alluvad korpusele.

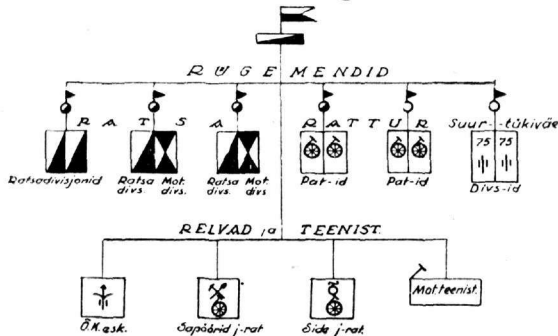
Need viimased koosnevad:

— kahest autodel veetavast kahedivisjonilisest ratsarügemendist. See moo-

Belgia ratsakorpuse „tüüp 1935“ organisatsioon

Ratsadiviisi organisatsioon

dustab korpuse ülema liikuva ja ühtlasi tugeva varu.

- Motoriseeritud suurtükiväe rügementid à 4 divisjoni (selles arvus kaks divisjoni haubitsapatareisid).

See moodustab võimsa tuletoeluse ratsadiviisi võrdlemisi nõrgale suurtükiväele;

- motoriseeritud side-, sapööri- ja voo-rioadest.

Ratsadiviisi organisatsiooniline skeem näitab, et ainult üks rügement on jäänud oma struktuuris puutumata ja on ainsaks puht ratsaüksuseks divisiis.

Teised kaks ratsarügementi on õigupoolest kombineeritud rügementid, omades ühe ratsa ja ühe motoriseeritud divisjoni. Mida enesest kujutavad viimased, näeme allpool.

Peale ratsarügementide kuulub divisiis koosseisu kaks kahepataljonilist rattarügementi ja üks kahedivisjoniline suurtükirügement.

Välja arvatud tehnilised ja suurtükiväe üksused, omab divisiooniülem kolm eri lahinguelementi, s. o. kolm eriväeliiki ja, nimelt: 4 ratsadivisjoni, 2 motoriseeritud divisjoni, 4 pataljoni rattureid — igaüks neist eri

omadustega liikumiskiiruses, rännaku- ja lahinguvõimsuses ning eri varustamisviisiga.

Need eriüksused ei teotse iseseisvalt, vaid on omavahel orgaaniliselt seotud. Nii näiteks kahe motoriseeritud divisjoni ühise juhatuse all väljasaatmine peab enesega paratamatult kaasa tooma taktikalise siduvuse rebenemise.

Vaatleme ühtlasi, mis enesest kujutavad motoriseeritud divisjonid. Divisjon koosneb staabist, mootorratturite eskadronist, soomusvastasevõitluse kahuripatareisid (47 mm) ja soomusautode eskadronist.

Mootorratturite eskadron on rk eskadron (12 rk). Soomusvastase võitluse patarai koosneb 8 47-liinilisest traktorveoga kahurist.

Soomusautode eskadron koosneb 12 s-autost, s-autod on varustatud 13,2 mm rk. ja 47 mm kahuritega.

Üllatähendatust nähtub, et motoriseeritud divisjon omab kaks iseloomustavat joont:

- esiteks: organisatsiooniline erinevus igasugustes lahingu faasides.
- teiseks: hulk soomusvastase võitluse relvi, eraldi patarai ja s-autode relvastuse näol.

See soomusvastaseks võitluseks määratud relvade hulk on „La Belgique Militaire“ arvates täiesti õigustatud, kuna ta on ette nähtud võitluseks vastasega, kes täielikult motoriseeritud ja mehhaniseeritud ning kelle üksused koosnevad ainult tankidest ja soomusautodest. Sel moel on tasakaalustatud nende üksuste šansid — soomusvõitluse vastane relv asetatud soomusrelva enese vastu.

Seesuguse korpuse lahinguline kasutamine belglaste arvates olevat igakülgne.

Erioli olevat ta kasutatav (kas tervikuna või osaliselt) katte- ja viivitus-ülesannete täitmiseks laial rindel, pealetungilahingus (kuu eelväe element) ja jälitamisel.

Ühtlasi aga belgia kirjandus juhib tähelepanu asjaolule, et autodel veelavad ratsarügementid on tundelised kallaletungi korral õhust. Peamiseks negatiivseks küljeks on aga asjaolu, et need ratsarügementid, olles transporteeritud mobilisatsiooni korral rekvireeritud ratasautodel, ei ole võimelised liikuma maastikul, nii nagu see Prantsusmaal sünnib.

F. J.

POOLA.

„PRZEGLAD PIECHOTY.“

Veebruar 1936. a.

P. M. Ettevalmistamine rännakuks. Autori andmeil teostatakse praegu rännaktreeningut (poola sõjaväes) järgmiselt: I õppeperioodil, noortega — 9 õpperännakut, pikkusega 10 kuni 50 km, II perioodil, reameestega kompanites ja rügemendi allohvitseride koolis 10 ja viimasel III perioodil 6 õpperännakut samasuguste kauguste piirides kui I perioodil. Seega tegevteenistuse aja kestvusel kokku 25 rännakut. Pärast tegevteenistusest lahkumist, eraelus sõdurite rännakvõimed hakkavad muidugi vähehaaval kahanema, kui neid ei hoita alal järjekindla treeninguga, omal algatusel ja hoolet, mida harilikult teevad küll ainult üksikud. Seepärast, arvab autor, ei oleval mõtet tegevteenistuses kulutada niipalju aega rännakharjutustele, vaid võiks piirduda II perioodis, näiteks, ainult 3 ja III perioodis 2 rännakharjutusega, kulutades siit saavutatava ajasäästu mõne teise aine läbivõtmiseks, eriti aga lahingõppe peale, milleks harilikult kunagi küllalt ei jatku aega. Seevastu autor soovib mobilisatsiooniaegsetes õppekavades ette näha 3 rännakharjutust 15, 20 ja 30 km peale, millest — sellekohaste kogemuste järgi otustades — pidavat jätkuma varemalt tegevteenistuses omandatud rännaktreeningu värskendamiseks.

2. Major dipl. S. Pstrokonski. Joonis kui õppetöö kontrollimise abinõu. Väeosades igapäevasel õppetööl kasutatavad töökavad ja koosseisude teadestikud võimaldavad küll saada ettekujutuse jooksva õppetöö kohta antud momendil, kuid nad ei suuda pakkuda ülevaatlikku pilti töö käigu kohta pikemate ajavahemike: nädalate, kuude või terve õppeperioodi eest. Et nad seda võiksid anda, peaks iga antud perioodi töökavad ja koosseisude teadestikud üksikult ja kõik kokku läbi vaatama ja nendest mingi resümee tegema, missugused küsimused antud ajavahemikus ja kellega nimelt on käsitletud osaliselt, pealiskaudselt või hoopis läbivõtmata jäänud, kui palju sõdureid puudus ühelt või teiselt õppuselt jne. Selline töö ei sünnitaks ülepääsmatuid raskusi kompaniülemale, kuid pataljoniülemalt, seda enam aga rügemendiülemalt, kellest esimesel on kasutada 5 kompanit ja viimasel ligi paar-kümmend samasugust allüksust, nõuaks see juba erakordset mälu pingutamist. Ühte ja teist suudaksid ju needki ülemad oma allu-

vate osade õppetöö käigu kohta meeles pidada, kuid kindlasti ikkagi mitte nii palju, et nendest üksikutest mälestustest võiks kujuneda selge ja täpne pilt pataljoni, rügemendi jne. edusammude kohta antud õppeperioodi vältusel, ilma milleta — arvab autor — pole hästi mõeldav õppetöö otstarbekohane ning edukas suunamine. Kirjalik, kuni üksikasjadeni väljatöötatud kokkuvõtte sellel alal võib kindlasti suurt kasu tuua, kuid niisugune töö ei saa olla ülevaatlik ning seepärast ka hõlpsasti kasutatav. Autor teeb omapoolt ettepaneku õppetöö täpsema jälgimise ja töötulemuste hindamise huvides koostada erilisi graafilisi aruandeid, kuhu vastavate leppemärkide abil kantakse sisse päevade, nädalate ja kuude eest iga allüksuse (kompanid, komandod jne.) kohta, missuguseid küsimusi — antud perioodi tarvis koostatud õppevõi töökava järgi — ei ole suudetud läbi võtta, millised neist on leidnud vaid pealiskaudset käsitlemist ja kui palju sõdureid puudus ühelt või teiselt õppuselt. Selline graafiline kokkuvõtte või aruanne võimaldab ülevaatliku pildi tehtud tööst väljaõppe alal möödunud aja eest, lubades seega otstarbekohasemalt ja ka vähema vaevaga koostada õppe- ja töökavu järgmiseks perioodiks, ilma et sealjuures oleks tarvidust laskuda eelmise perioodi õppetöö ja -materjalide statistika üksikasjadesse. Näitena autor toob ühe sellise graafilise aruande, mis on koostatud üheks õppeperioodiks pataljoni tarvis.

3. Ltn. S. Drzewiecki. Kuidas õpetada ja kasutada sidevaatlejaid. See peaks — autori arvates — sündima praktiliselt, maastikul ühes vastavate tegelikult väljatoodavate või kujutletavate üksuste ja allüksustega. Kursuse vältus vähemalt 6 nädalat, millistest 2 — üldsisuliseks ettevalmistamiseks ja 6 — erialaliseks õppuseks. Ainestik ja õppeaja jaotus oleks järgmine: 1) üldsisulised abiõppeained: a) maastiku tundmaõppimine — 20 t.; b) side — 3 t.; c) suurtükivägi — 1 t.; d) lennuvägi — 1 t.; e) soomusosad — 1 t.; f) inform. üldine — 1 t.; g) optiline varustus — 2 t.; h) kauguste hindamine — 8 t. Eriala õppeained: a) vaatlus — 30 t.; b) sideala — 25 t.; c) kursuse juhi käsutuses — 8 t. Autor annab rea näpunäiteid õppuste teostamiseks: õppusel peab püüdma panna õpilast olukorda, missuguses ta saab töötama sõjakorral; vastane, ka siis, kui ta on markeeritud, tuleb panna teotsema rindel, nagu see oleks tõelises lahingolukorras. Vaatleja peab kõigepealt õppima hästi

tundma maastikku ja õieti hindama selle omadusi antud ülesande seisukohast vaadatud. Samuti tuleb hoolitseda vaatleja sõjakasvatustliku külje eest, nõudes temalt piinlikku täpsust vaatlusel, teadete koostamisel ja saadud andmete kontrollimisel ja nende õigeaegsel edasiandmisel. Pärast erikursuse lõpetamist tuleb õpilastega jätkata tööd allüksustes, kuhu nad kuuluvad, kasutades selleks ära kompani, pataljoni jne. taktikalisi õppusi maastikul. Selle n.n. järrelõppuse edukamaks läbiviimiseks oleks tarvilik, et kompaniülemad täpselt teaksid, kuidas teostus sidevaatlejate ettevalmistamine kursusel. Informatsiooni võiks selles mõttes anda neile kursuste juhataja, esinedes vastavasisuliste ettekannetega, millistes selgitada: a) missuguseid ülesandeid antakse sidevaatlejale; b) kuidas nad on valmistatud ette nende täitmiseks kursustel; c) mil viisil jätkata kursustel alatud tööd kompanites.

4. Kapt. M. Roszkiewicz. Side ja juhtimine jalaväe suurtükirühmades. Vastavate eeskirja (poola) nõudmiste kohaselt peab suurtükirühma ülem asuma pataljoniülema juures. Niisugusel korral peaks rühm asuma positsioonile mitte kaugemal kui 50—100 m patüli KP-st, sest muidu ei saa rühmül juhtida tuld. Maastiku tingimused võimaldavad aga harva seda teha. Seepärast peaks rühm olema varustatud tehniliste sidevahenditega samal alusel, nagu teised vastavad suurtükiväeosad ühes sellekohaste veo- ja liiklemisvahenditega, sest jalgsi liikuvate sidemeestega jalaväe suurtükirühmad, kellel harilikult nõutakse samasugust liikumiskirust nagu ratsasuurtükiväelt, ei saa midagi ära teha.

5. Ltn. S. Starvicki. Liikuvmärgud I õppeperioodil (noorte kursus). Autor soovib niihästi üksik- kui ka grupimänge, valides neist eeskätt selliseid, mis arendaksid oskust kiiresti orienteeruda ja sama kiiresti reageerida mitmesugustele ettetulevatele nähetele.

6. R. U. Vene rügemendiga sõjas. Huvitavaid väljavõtteid tuntud vene sõjakirjaniku Swieczini raamatust: „Kunst juhtida rügementi“.

7. Ltn. S. Scerwinski. Juht ja seljapaun. Sõjakirjanduses on sõelutud mõtet varustada lahingu ajal esijärgus teotsevaid juhte samasuguste seljapaunadega kui sõdureidki, et seega vähendada kaotusi juhtkonna ridades. Tuues mõningaid andmeid selle küsimuse kohta Maailmasõjast ja väljavõtteid eeskirjadest juhtide kohuste koh-

ta kaasaja lahingus, autor tuleb otsusele, et juhtide varustamine seljapaunaga ei saavuta eesmärki, küll aga vähendab ta oma kaaluga juhi liikumis- ning tegevusvõimet, mida ei saa aga kuidagi lugeda soovitaavaks.

„PRZEGLAD ARTYLERYJSKI.“

Veebruar 1936. a.

1. Ltn. S. Kozika. Noore ohvitseri mõtteid sõdurite kasvatamise ja õpetamise teemal. Kasvatustlike ülesannete täitmine eeldab inimese hingeelu tundmist. Sellel alal ei ole aga kaugeltki mitte kõikide ohvitseride teoreetilised teadmised ja praktilised oskused rahuldavad. Noorelt ohvitserilt nõutakse relvade materjalosa täpselt tundmist kuni viimase kõige väiksema kruvikeseni, kuid harilikult tublisti vähem ollakse huvitatud, kuidas tunneb ta meest, kes seda relva peab kasutama ning tööle rakendama. Sõduri hingeelust arusaamine omab vähemalt samasuguse tähtsuse, kui relva materjalosa tundmine. Enne kui teha algust sõduri kasvatustliku mõjutamisega, tuleb selgitada tema rahvuslik kuuluvus, seltskondlik päritolu ja poliitiline meelsus. Siit peale tuleb alata sõduri vaimset kujundamist, pöörates erilist tähelepanu patriotismi arendamisele, mida tuleb lugeda tähtsamaks kõlbelise jõu allikaks. Patriotismi tunnet on tavaliselt igal inimesel, vaja ainult osata seda äratada, arendada ja juhtida õiges suunas. Kuidas seda just teha, see nõuab ohvitserilt sügavamaid teadmisi, kui seda harilikult suudavad pakkuda eeskirjad surnud ning kuivad paragrahvid. Teiseks suurt oskust nõudvaks tööks on teadliku distsipliini sisendamine sõdureisse, mis samuti eeldab hingeelu lähemat tundmist. Nende mõlemate, samuti ka kõikide teiste sõjakasvatustlike ülesannete täitmisel ohvitser peab alati meeles pidama, et „sõjaväed ei ole laostunud mitte niipalju materjalse kui just moraalse jõu puudusel“, mispärast selle viimase arendamisele tuleb pöörata kõige tõsisemat tähelepanu.

2. Kapt. E. Zadorecki. Väike asi, kuid siiski häbiks. Ohvitserid tarvitavad õppustel käsklusi, milliseid pole nähtud ette eeskirjades, ja häälavad sõnu võõrapäraselt, mitte nii nagu see on omane poola keelele. Allohvitserid tavaliselt vuristavad oma ettekandeid automaatidena ja võiks öelda, et kui maailm hukka läheks ja

raporteerija ainult üksi on ellu jäänud, ka niisugusel juhul ta vististi ei loobuks oma päheõpitud lausest: „midagi erilist ei ole juhtunud“. Sõduri tavaliseks vastuseks on „just nii“, vaatamata sellele, kas on ta saanud aru temale esitatud küsimusest või antud korraldusest... Sellised väikesed asjad aga on häbiks, ütleb autor.

3. Kapt. W. Bartkiewicz. Topograafiliste tööde organiseerimine divisjonis. Teoreetilisi arutlusi ühes näidetelega selle küsimuse peale.

4. Major dipl. Jan Rzepecki. Jalaväeosade pealetung. Küsimust käsitletakse ulatuses, nagu see on tarvilik teada suurtükiväelastele. Käsitluse aluseks on võetud üldine lahingueeskiri („Ogolna Instrukcja Walki“).

ROOTSI.

„NY MILITÄR TIDSKRIFT“,
nr. 4—5, veebruar, märts, 1936.

Psühholoogilise elemendi mõju võitlusviisi kujunemisele ja võitlusviisi valik.

Kohe pärast Maailmasõda väitis hulk tuntud sõjakirjanikke, et nüüdisaja sõjatehnika „materjalimõju“ masendavat täiesti inimese psüühilise vastupanujõu ja hävitavat seeläbi sõjapidamise alused. Uuemad uuringud sõjapsühholoogiast on viinud osalt teissugusele arvamisele. Muidugi ei salga ka nemad psühholoogilise elemendi tugevat mõju, kuid juhivad ühtlasi tähelepanu sellele, et kõike allarusuv „materjalimõju“ võib tekkida vaid positsioonisõjas või sellele võrdses olukorras.

Kui vaadelda Maailmasõjas saadud kogemusi, pealetungi suhtes, siis ilmneb, et juba suhteliselt nõrk kaitse suudab tekitada küllaldase materjalimõju selleks, et hoida tagasi pikema aja kestes pealetungi.

Edasi on olemas suhteliselt vähe näiteid, kus frontaalne rünnak on suutnud anda lahenduse, välja arvatud juhul, kus on rünnatud moraalselt nõrku väeosi. Igatahes on nõudnud selline pealetung nii pikka ettevalmistamisaega, et üllatusmoment on läinud kaduma ja vastasele on jäänud küllalt aega vastuvahendite korraldamiseks. Sellest järgneb, et frontaalrünnakut tuleb vältida.

Mis puutub rünnakusse vaenlase tiivale, siis peab selleks sooritama vastase sügava ümberhaaramise. Kogemused on näidanud, et need väeosad saavad oma tegevuses paremaid tulemusi, kes haaranud sügavalt,

võivad rünnata vastase elunärvi, ta ühendusteid. Harilikult aga nõuavad seesugusteks operatsioonideks vajalised ümberpaigutused nii palju aega ja neid on nii raske varjata, et üllatusrünnakuid tuleb sooritada vaenlase poolt tahteliselt nõrkade jõududega okupeeritud passiivsetes rindeosades. Ka seesuguses olukorras tuleb püüda rünnata vastast temale ootamatust suunast, ootamatul ajal ja ootamatute jõududega. Heaks näiteks, milliseks võib edu seesugusel juhul kujuneda, on Pilsudski vasturünnak Tuhhatševskile 1920. a. suvel.

Kui maastiku- ja ajaolud ei luba rünnata vaenlase tiiba, siis ei jää muud üle kui frontaalne rünnak. Eelduseks, et selline rünnak õnnestuks, on üllatuse ja materjalimõju otstarbekohane kombinatsioon.

Teatavalt olukorral võib üllatusmomendi kasutamise läbi täieliselt vältida vastase materjalimõju või vähemalt tunduvalt lühendada aega, mil tuleb olla selle mõju all. Seesugune teotsemisviis on aga ainult siis võimalik, kui vastase väeosade võitlusviime on madal või kui on võimalik raskendada tema vaatlust. Viimane asjaolu teeb soovitatavaks pealetungimise pimeduses või muus vaatlust raskendavas olukorras. Kuid siingi on oma halbused. Pimedus raskendab lahingu juhtimist õige tugevasti ja suurendab omaenda väeosa tundlikkust üllatuste suhtes, mis pärast tuleks rajada sellele ainult algoperatsioonid ja siis viia läbi pealetung paremais nähtavuse tingimuses. Nüüdisaja suurtükiväe laskemeetodite juures ei ole pealetungil läbi varjatud maastiku enam sedasama tähendust, mis enne, välja arvatud juhul, mil vaenlase positsioon läheb läbi suurema sügavusega metsa ja mil on õnnestunud vaenlase luureosi enne pealetungi algust tagasi suruda. Kui on võimatu rajada pealetungi sel viisil üllatuse alusele, peab materjalimõju asuma esikohale. Sel juhul on kõigepealt vajalik, et pealetung koondataks nii lühikesele osale vaenlase rindest kui vähegi võimalik. Jalavägi peaks suutma pärast lühikest tormijooksu võtta oma valdusse maa-ala, kus ta oma relvamõjuga on masendanud vaenlase. Kuna tuleb püüda kasutada üllatust ka seesugusel juhul, on soovitatav, et tule-ettevalmistus ei kestaks liiga kaua. Seepärast on tarvilik juhtida pealetung neile vaenlase rindeosadele, kus rindel on maastiku laadi tõttu väike sügavus või kus on maa-ala laadi tõttu raske korraldada kaitset.

Vahendid, mida võidakse kasutada ründe ettevalmistamiseks, on eeskätt suurtükituli ja osalt gaas. Et mitte paljastada

pealetungi korraldamist, on tarvis vastase eksitamiseks avada tugev suurtükitali mitmes kohas. Gaasi tarvitamist pearünde suunas tuleb vältida, sest see võib takistada oma vägede kiiret edasiliikumist, mis on siin otsustava tähendusega. Seevastu võidakse gaasi — eriti paigalpäisivat gaasi — otstarbekalt kasutada oma pealetungivate vägede tiibade kaitseks vaenlase vasturünnakute raskendamiseks. Üllatusmomendi huvides seisab, et tuleb vaenlase eest varjata nii kaua kui võimalik, millal algab rünnak ja kus on tema raskuspunkt. Sellist varjamist võimaldab silmakirjaline ründ ja suurtükitali, mis on oma iseloomult sarnane pealetungi ettevalmistamise tulele. Seeläbi pannakse vastane kindlusetusse seisukorda, mis õige tugevasti vähendab väeosa vastupanujõudu ja raskendab väeosa juhtimist.

Niipea kui jalaväe rünnak on alanud, on edu pealingimuseks, et suudetakse edasiliikumist jätkata, andmata aega vastasele uue vastupanu korraldamiseks. Seepärast on väga tähtis, et iga juht teaks, kui palju ta võib nõuda oma meestelt. Tal peab olema selge, kui kaugele jaksavad nad teha endale teed vaenlase positsioonides. Kogemused näitavad, et sageli on väga raske viia oma mehi uuesti rünnakule, kui vaenlase tuli on sundinud nad peatuma. Pealetung näib siis koosnevat reast löökidest, kus iga väeühik tungib nii kaugele edasi, nagu ta suudab, seejuures kaotamata jõudu, mida on vaja vallutatud maa-ala käespidamiseks. Seejärel tuleb rakendada tegevusse uus väeühik, mis omakorda jätkab pealetungi. Järelikult on tarvis grupeerida suurem väeühik sel viisil, et võidaks ründevalmis varud saata kiiresti võitlusesse, kui edasitungis ähvardub tekkida peatus.

Teiseks edu tingimuseks on, et püütakse juhtida oma jõu raskuspunast vaenlase nõrkadele kohtadele. Varud tulevad seepärast võtta tarvitusele eeskätt seal, kus pealetung areneb edukalt ja alles teises järjekorras tekkivate raskuste vastu.

Kujuka näite sedalaadi pealetungist toob tuntud sõjakirjanik major Liddle-Hart. Ta võrdleb ründeväeosa veemassiga, mis surub sulule ja osutab sellele, kuidas vesi teinud ühte kohta väikese augu, tungib sellest välja, õõnestades auku järjest laiemaks, kuni see on küllalt suur kogu pealesuruva veehulga väljalaskmiseks.

Harilikult peaks pealetung teostuma ülaltähendatud viisil. Vähemate ühikute suhtes aga on käitumisviis mitmekesine, olenedes vaenlase vastupanu tugevusest. Sei-

sukordades, kus võidakse pealetung rajada täiesti vastase üllatamisele, või kui vaenlane on nõrk, annab parima tulemuse oma enda jõudude massiline rakendamine.

Lahingukirjeldus „Infantrist Perhobster'is“ kujutab vajalise selgusega meeskonna tundeid seesuguses rünnakus: „Meie tormasime nende peale ja vangistasime nad, ilma neid kinnihaaramata. See oli meie mõirgamine ja meie tahe, mis neid alistas. Ma ei mõtelnud sellele, et olla vahva või mõistlik, vaid kõik mu tahe oli koondatud mu jalgadesse. Need jooksid iseenesest. Tundus, nagu oleksid nad mõtelnud: Kui teie nüüd ei jookse ja ei kasuta seda segaduse hetke vaenlase keskel, siis saadab kindral teid uuesti tormijooksule kõrgendiku vastu, kuni viimaks ei ole enam jalgu jooksmiseks.“

Kui vaenlasel on õnnestunud tuua mõned automaatreivad positsioonile, on võimaliku teostada säärast vastase mahajooksmist. Erand on siis, kui maavahemik on väga lühike või vaenlane on oma laadilt nõrk. Igatahes toob seesugune teguviis ründajale suuri kahjusid ja võtab temalt ruttu võimaluse rünnaku jätkamiseks.

Kaitselahing, mis toimub materjalimõju all, nõuab meeskonnalt veel suuremat vastupanujõudu kui pealetung. Seda toonitab eriti Paul Tuffrau artiklis „L'autre Courage“, seades üles küsimuse: „Mis nõuab enam julgust, kas joosta pärast suurtükitali ettevalmistamist tormi vaenlase positsioonile või jääda püsima selle raua-orkaani all ja oodata vaenlast?“ Seepeale vastab ta: „Kaevikusõda sünnitas uue julguse, nimelt julguse, jääda oodates püsima.“

See väide võib küll olla vähem kohane kaitse suhtes liikuvast sõjast, aga kui tunnustatakse tugeva tule-ettevalmistuse vajadust seal, kus ei ole võimalik kasutada üllatusmomenti, peab nõustuma, et vajatakse suuremat julgust taluda tuld ajutiselt organiseeritud positsioonil välisjoalukorras. Kui ka tulevikusõjas ei ole oodata maailmasõjaaegset kestva tule-ettevalmistuse kordumist, siis võiks see ometi tulla küsimuse juhtumil, kui tahetakse mõju tunduvalt intensiiveerida. See teeb vajaliseks, et kaitse ei jääks kinni teatud maastiku külge, vaid oleks liikuv. Vastasel juhul jäetakse sõjavägi vaenlase materjalimõju alla, mille tagajärjeks on psüühilise vastupanu langus.

Liikuv kaitsevõitlus loob eeldused vastase üllatamiseks. Väeosa, mis satub tugeva tule alla, võib teatud määral selle alt tagasi

tõmbuda, et siis, kui vaenlase jalavägi ründab, visata see varuosade abil vasturündel tagasi. Tegelikult ei ole see süsteem siiski täieliselt teostatav, sest ta nõuab juhilt väga suurt tublidust ja otsustusvõimet ning kõrge moraaliga väeosa.

Kuna seepärast on võimatu toimida kaitset täiesti liikuvalt või siduda teda teatud rindel, on kõige kohasem kaitsta sügavuses piiratud maa-alal. Sellele kaitse-
toonile tuleb anda sügavus, mis tekitab raskusi, võtta isegi lühem rindeosa ühel ajal suurtükiväe ettevalmistustule alla. Kaitsepositsiooni eelserva tuleb peale selle grupeerida nii väike väeosa kui võimalik. Et aga see suudaks hoolimata oma vähesest jõust tõrjuda tagasi rünnaku, peab olema siin kasutada suhteliselt suur arv automaatreivi. Need tulevad grupeerida hästi moondatud kaitsepesadesse nii, et nendest võib kaitsta kogu vahemaad ja et iga pesa võib ka siis jätkata oma ülesande täitmist, kui vaenlane on temast mööda läinud.

Kaitsepositsiooni eelservas peavad olema ka vaatluspunktid suurtükiväele ja granaadipildujatele ja võrdlemisi suur arv pettepositsioone, mis isegi juhul, kuid neid kaitseb üsna vähe mehi, sunnib vaenlast toimima oma tule-ettevalmistust. Ülejäänud osa väest hoitakse löökide jaoks kaitsepositsiooni sissetunginud vaenlase vastu. Sellise vastulöögi sihiks ei pea olema võtta igal tingimusel tagasi teatud maa-ala, vaid palju enam, murda vastase ründavad jõud. Kuna kaitsepositsiooni eelserva forsseerimine nõuab suhteliselt palju aega, võidakse vastulöögiks määratud väeosad grupeerida nii kaugele tahapoole, et nad seisavad väljaspool tule-ettevalmistuse primaarset mõju.

Kaitsevõitluses tuleb ka püüda saavutada üllatamist. Vahendid selleks leiduvad tulevõitluse teostamises. Tule avamine peab seepärast sündima ootamatult ja ühekorraga ja järgnev tulevõitlus peab kandma laadi, „kus vaikus ja ilid vahelduvad ilma tajutava süsteemita.“

Kui kaitsevõitlus korraldatakse sel viisil, välditakse lahingu sidumist teatud joonele, millele on alati omane nõrgestada väeosade psüühilist vastupanujõudu. See põhimõte tuleb läbi viia ka laiaulatuslikumas kaitsevõitluses ja mitte vaid prestiiži pärast, end kangekaelselt siduda teatud kohtade ja maa-alade kaitsmise külge. Tarvis on pida alati silmas, et kaitse sihiks on vaid luua eeldusi pealetungiks. Seepärast on võidetud aeg, mitte aga teatud maa-ala kinnihoidmine, see, millel on tähendust operatiivse ja taktikalise seisukorra kohta.

Siia juurde tuleb asjaolu, mis lastakse sageli silmast, nimelt, et vastase ettevalmistuste passiivne äraootamine kuulub tegurite hulka, mis suurel määral mõjub kaasa meeskonna psüühilise vastupanujõu nõrgestamiseks. Kõik need asjaolud nõuavad seepärast, et kaitsevõitlusele antaks nii suures ulatuses kui võimalik, pealetungivõitluse laad ja peetaks teda nii aktiivselt kui võimalik.

Vaadeldes võrdlevalt psühholoogiliste elementide mõju mitmekesistele võitlusviisidele, selgub lõpuks, et pealetung annab alati vägedele kõige tugevama moraalse aluse. Kuid ühtlasi ei tohiks alahinnata kaitse järjest suurenevat suhtelist jõudu. Seepärast ei tule kunagi püüda teostada otsustavat pealetungi, kui ei ole reaalseid aluseid oletuseks, et pealetung annab tõepoolest vajalise tulemuse. Kui aga seisukord on seesugune, et ollakse sunnitud peale tungima, siis tuleb püüda luua eeldusi vähemalt osalise edu saavutamiseks. See on nimelt meeskonna võitlustahte säilitamise tingimuseks. Kui võitlustahte langeb, on lõpliku võidu saavutamine võimatu.

Sõjaväe elu filmis.

Palju kõneldakse nüüdsel ajal mitte ainult Rootsis, vaid ka mujal, sõjaväe olukorra demokratiseerimisest. Asi on ses suhtes mitmeti kaunis halb, sest sõjavägi on sattunud suuremas osas riikides isoleeritud seisukorda ja paiguti suhtutakse sõjaväe esindajaile tsiviilelanike laialiste ringkondade poolt isegi vaenuliselt. Kuid sellisel vastuolul puudub harilikult tõsine alus, vaid ta põhjeneb harilikult selle olukorra mitte küllaldasel tundmisel, milles riigikaitse organitel tuleb töötada.

Kui lugu on nõnda, siis ei peaks olema raske saada üle siin eesseisvast ja lahutavast kuristikust. Parimaks vahendiks on selgitustöö.

Ei saa salata, et on kõneldud ja kirjutatud kaunis palju sõduri elust rahu- kui ka sõja-ajal, niihästi luules kui ka proosas. Ammust ajast peale on kasutatud ka näitelava sõduri-elu kujutamiseks. Kuid seesugustel kujutustel ei ole kahjuks sageli olnud midagi ühist tõsioludega, nii head kui need teosed võisid muidu ollagi. Nemed on liiga vähe suutnud tuua selget pilti sõduri tõsielust ja tutvustada sellega seltskonda, vaid on vahel mõjunud otse vastupidiselt.

Heaks vahendiks selle puuduse kõrvaldamise suhtes on film, mis võimaldab näidata seltskonnale sõduri-elu just niisugusena, nagu ta on tõeliselt. Nagu näha koge-

mustest, ei tundu sõduri-elu filmid meie seltskonnale mitte sugugi igapäevane, vaid nad võetakse harilikult vastu tugeva aplausiga. Seepärast tuleks panna sõduri-filmide loomisele ja näitamisele senisest suuremat rõhku, et viia seltskond sõduri-elu suuremale tundmisele ja mõistmisele. Ho.

Uuemad kirjandust.

Schering, W. M. — Clausewitzi sõjafilosofia. Uurimus selle süstemaatilise koostise üle. (Die Kriegsphilosophie von Clau-

sewitz. Eine Untersuchung über ihren systematischen Aufbau.) Hanseatische Verlagsanstalt, Hamburg. 1935. 134 lk. Hind kr. 9.— (Kv. st. raamatukogu nr. 22685).

Clausewitz'i kui sõjaväelase, politiku ja teadlase üle on palju kirjutatud nii Saksa kui teiste riikide kirjanduses. Käesolevas teoses autor tahab kujutada Clausewitz'i kui mõtleteadlast, kuid teost lugedes jääb mulje, et autoril osutub õige raskeks luua silda Clausewitzi kui sõduri ja Clausewitzi kui filosoofi vahel.

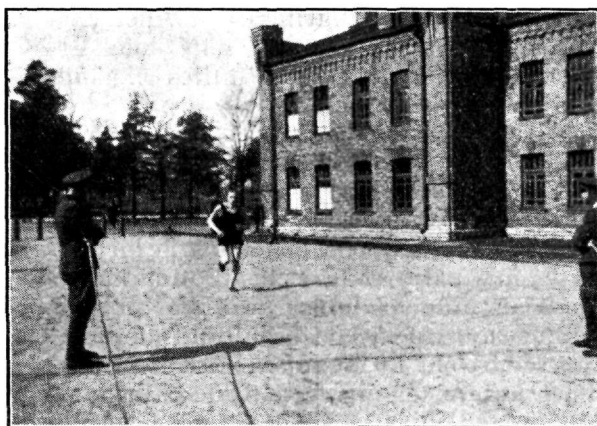
K. L.

Sport kaitseväes.

Sport Kv. Ühendatud Õppeasutistes.

Esimesel mail s. a. toimusid K. Ü. Õ. allüksuste vahelised murdmaajooksu võistlused Glehni pargist — Sõjakooli õppeplatsile. Soe ja päikeseküllane ilm suurendas

aeg — 16.00,0; 2. asp. kpr. Hurt, Edvard, ins. k-dost, aeg — 16.25,0; 3. port. asp. Riisenberg, Jaan, 1. asp. komp., aeg — 16.26,0; 4. asp. kpr. Kova, Herbert, 1. asp. komp., aeg — 16.31,0; 5. N. a. o. Pesti, Arnold, ins.

Vasakpoolne: lähe.

Parempoolne: moment jooksust.

Alumine: esimene lõpupunkti jõudja.

tublisti osavõtjate arvu ning mõjus värskendavalt ja ülevalt võistlejatele. Osa võttis neli allüksust 195 võistlejaga. Esimesele 12 kohale tulijale oli määratud väärtuslikud auhinnad.

Kohtadele tulid kaitsevälased järgmiselt: 1. asp. kpr. Laas, Endel, 2. asp. komp.,

k-dost, aeg — 16.37,0; 6. asp. kpr. Matson, Alfred, 1. asp. komp., aeg — 16.39,0; 7. asp. kpr. Pachel, Helmuth, 1. asp. komp., aeg — 16.52,0; 8. port. asp. Bruus, Rudolf, 1. asp. komp., aeg — 16.55,0; 9. n. a. o. Tamm, Otto, 2. asp. komp., aeg — 16.57,0; 10. asp. kpr. Hommuk, Heino, 1. asp. komp., aeg — 17.00,0; 11. asp. kpr. Seks, Johannes, ins. k-dost; 12. asp. kpr. Tenneberg, Eugen, 2. asp. komp.

Allüksuse paremusel kindlaksmääramisel arvestati esimesele 10-le kohale tulnud kaitsevälase tagajärgi.

Allüksuste järjekord kujunes järgmiseks: I — Sk. inseneriväe komando; II — Sk. 1. asp. kompani; III — Sk. 2. asp. kompani; IV — Sk. rk. kompani.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Remmel. Tegev toimetaja kapten J. Madise.

Valimised

K. Ü. Ö. tagavaraväe-ohvitseride sektsioonides.

Kv. Ühend. Õppeas. ohvitseridekogu juures töötavad kaks tagavaraväeohvitseride sektsiooni. Esimene — „Tagavaraväeohvitseride sektsioon“ töötab edukalt juba mitmendat aastat. Esimese sektsiooni korralisel üldkoosolekul valiti sektsiooni juhatus 1936. a. järgmises koosseisus:

Sektsiooni juhatuse esimees — res. leitnant F. Kuusekänd, abiesimees — res. ltn. L. Aenlo, juhatuse liikmed — res. kapten H. Atteman ja res. n.-ltn. J. Ömblus, juhatusliikme kandidaadid — res. kpt. J. Paulson ja res. ltn. B. Heine.

19. jaanuarist 1936. a. töötab Kv. Ühend. Õppeas. ohvitseridekogu juures veel teine tagavaraväeohvitseride sektsioon — „Raudteel teenivate tagavaraväeohvitseride sektsioon“. Teise sektsiooni korralisel üldkoosolekul valiti sektsiooni juhatus 1936. a. järgmises koosseisus:

Sektsiooni juhatuse esimees — res. major M. Ojasson VR I/3, abiesimees — res. n.-ltn. A. Kullamaa, juhatuse liikmed — res. kpt. K. Ridaste ja res. ltn. A. Pilve, juhatuse liikme kandidaadid — res. lpn. E. Siimon ja res. lpn. A. Kimmel.

Male.

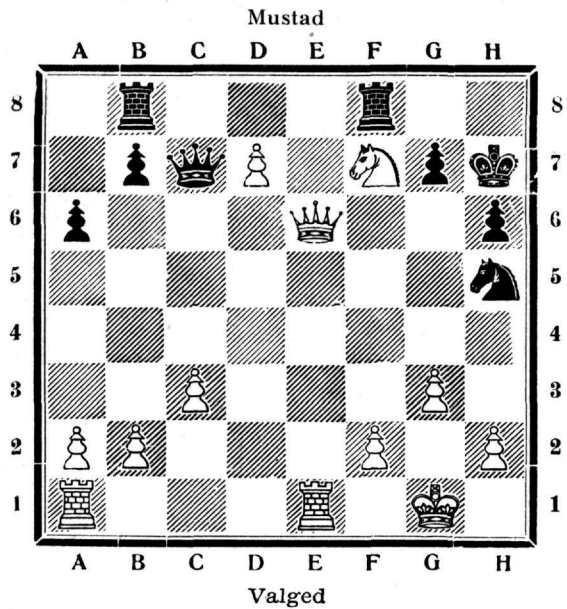
Toimetaja: K. Rotberg.

Partii nr. 3.

Mängitud 25. veebruaril 1936. a. Tallinna garnisoni maleklubi esivõistlusil. Valgete juht major A. Tarning ja mustade juht vanem allohvitser Johanson.

1. e2—e4, e7—e6, 2. d2—d4, c7—c5 (Ebateoreetiline jätk, Prantsuse avangusse kuulus 2... d7—d5, kuna see ja järgnevad käigud muudavad avangu ebareeglipäraseks), 3. c2—c3, d7—d6, 4. Rg1—f3, Rg8—f6, 5. Ocl—g5, Of8—e7, 6. Rbl—d2, Rb8—c6, 7. Of1—b5, Oc8—d7, 8. 0—0, 0—0, 9. Vf1—el, a7—a6, 10. Ob5—d3, Rf6—h5, 11. Og5 : e7, Rc6—e7, 12. e4—e5!, Re7—g6 (Parem enne Rh5—f4), 13. Od3 : g6, f7 : g6 (Parem h7 : g6, päästes ühe etturi), 14. e5 : d6, c5 : d4, 15. Rf3 : d4, Ld8—f6, 16. Rd2—e4, Lf6—f4, 17. Ld1—b3, Va8—b8, 18. Rd4 : e6, Od7 : e6, 19. Lb3 : e6 +, Kg8—h8, 20. d6—d7, g6—g5 (Otstarbeta käik, mille tulemusena mustad kaotavad kolmanda etturi), 21. g2—g3, Lf4—c7, 22. Re4—g5, h7—h6, 23. Rg5—f7 +, Kh8—h7 ja valged võitsid, kuna mustade juht loobus 28-dal käigul.

Seis pärast mustade 23. käiku:

Omades ülekaalu etturite arvus ja paremuse malendite asetuses on võit diagrammseisus valgetele kindlustatud, ent kuidas saavutada seda vähema käikude arvuga?

Leida valgete kiireim tee võidule. Lahendus järgmises malenurgas.

Soovides malenurga lugejatega saavutada kontakti, palun tekkivates küsimustes kui ka soovides pöörduda malenurga toimetajale aadressil: Tallinn, Kopli tän. 78—74.

Teateid.

Äsja lõppenud Tallinna garnisoni maleklubi esivõistlustel jagavad esikohta ja meistritiitlit leitnant Emm Soodre (end. Raimtaal) ja noor. allohvitser K. Rotberg kumbki ühe kaotusega.

Tallinna garnisoni maleklubi mänguõhtutel, igal teisipäeval kella 1900—2400, korraldatakse võimaluste kohaselt simultaane ehk vätkturniire.

T.-g. maleklubi asub V. Posti tän. nr. 5, teisel korral.

Ilmus trükist

JUHI KÄSIRAAMAT

Hind Kr. 3.—

„Sõduri“ tellijatele „ 2.50

Müügil „Sõduri“ toimetuses

Toomkooli 7.

HEAD KOSUMIST

tagab Narva-Jõesuu uhke liivarand, tore männimets, tervisevannid vesi- ja mudaravilais, igasugused sportimisvõimalused ja õbusused.

Ajalooline NARVA

on muinsusrikkaim vanalinn Baltimail, pakkudes enda huvitavate kindlustega, maa-aluste käikudega ja uhkete keskaegsete portaalidega kaunistatud hoonetega unustamata elamusi.

Lähemalt brošüürist, mida nõuda palub

Suvitusbüroo, Narva-Jõesuus, J. Poska t. 27, telefon 9.

M

NARVA-JÕESUUS

veedetud
puhkuseaeg
tuleb kasuks
kõigile!

Väeosa majapidamise seadus

Hind 1 kr. 50 s.

Riigi hangete seadus

Hind 3 kr. 50 s.

Kaitseväe kriminaalseadustik

ja

Kaitsevälise vangistuse seadlus

Hind 75 senti

MÜÜGIL

SÕDUR'i toimetuses

Tallinn, Toomkooli 7